ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓު
ދިވެހިރާއްޖެ

ޝަރީޢަތް ނިމުނުގޮތް

- ޤަޟިއްޔާ ނަންބަރު: 2026/HC-A/103
- އިސްތިއުނާފުކުރި ފަރާތް: [redacted]
- އިސްތިއުނާފު ރައްދުވި ފަރާތް:
- މައްސަލައިގެ ބާވަތް: ވަގުތީ އަމުރު މުރާޖަޢާކުރި ގޮތް

މައްސަލަ ބެލި ފަނޑިޔާރުންގެ މަޖިލިސް:
ފަނޑިޔާރު ހުޒައިފާ މުހައްމަދު
ފަނޑިޔާރު އަބްދުލްޣާނިއު ހުސައިން
ފަނޑިޔާރު އަބްދުއްރައޫފު އިބްރާހީމް

ނިމުނު ތާރީޚް: 28 ރަބީޢުލްއައްވަލް 1448 / 10 ސެޕްޓެމްބަރު 2026

ހައިކޯޓުގައި ޤަޟިއްޔާ ރަޖިސްޓަރީ ކުރެވުނު ތާރީޚް: 19 ޝައްވާލް 1447 / 07 އެޕްރީލް 2026

އިސްތިއުނާފުކުރެވުނު މައްސަލަ:

- ނަންބަރު: B4/2026/8
- ނިންމި ކޯޓު: ފެމިލީ ކޯޓު
- ބާވަތް: ވަގުތީ އަމުރު މުރާޖަޢާކުރި ގޮތް
- ހުށަހެޅުނު ތާރީޚް: 25 ޖަނަވަރީ 2026
- ނިމުނު ތާރީޚް: 15 ފެބުރުއަރީ 2026

އިސްތިއުނާފުކުރި ފަރާތް

[redacted]

ދާއިމީ އެޑްރެސް:
އަލީ ސަލީމް / މއ. ވޯސަމް 610
ފްލެޓް، މާލެ
އަރީފް އަހްމަދު ނަސީރު / ނަސްރީނާ،
ބ. ދަރަވަންދޫ

އިސްތިއުނާފު ކުރެވި ފަރާތް

[redacted]

ދާއިމީ އެޑްރެސް: ސާދިޔާ ނަސީރު / މީނާޒް، ގއ. ކޮލަމާފުށި

ޢާއިލާއާބެހޭ - ވަގުތީ އަމުރު މުރާޖަޢާކުރި ގޮތް - ވަގުތީ އަމުރު މުރާޖަޢާކުރުމުގައި ދިރާސާކުރަންޖެހޭ ކަންކަން - ދަރިން ބަލަހައްޓާ ފަރާތް ބަދަލުކުރުން - ހަޟާނަތުގެ މައްސަލަ - ކުއްޖާގެ މަސްލަހަތު ދެނެގަތުން - މަސްލަހަތު ނިސްބަތްވާ ބަލަހައްޓައިދޭ ބެލެނިވެރިޔާ - ޤާނޫނު ނަންބަރު 19/2019 (ކުޑަކުދިންގެ ހައްޤުތަކާބެހޭ ޤާނޫނު) ގެ 8 ވަނަ މާއްދާ - ޤާނޫނު ނަންބަރު 4/2000 (ޢާއިލާއާބެހޭ ޤާނޫނު) ގެ 40 ވަނަ މާއްދާ - ޤާނޫނު ނަންބަރު 13/2010 (ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޖުޑީޝަރީގެ ޤާނޫނު) ގެ 5 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) އާއި (ނ) ގެ (1) ވަނަ ނަންބަރު - ގަވާއިދު ނަންބަރު 2022/R-102 (ފެމިލީ ކޯޓުގެ އާއިލީ އިޖުރާއަތުގެ ގަވާއިދު)

ފަނޑިޔާރު ހުޒައިފާ މުހައްމަދުގެ ރައުޔު

މައްސަލައިގެ ތަޢާރަފު

1. މިއީ ފެމިލީ ކޯޓުގެ ނަންބަރު 1677/Fm-C/2025 ދަޢުވާގައި، އެ ކޯޓުން 22 ޖަނަވަރީ 2026 ގައި ނެރުއްވައިވާ ނަންބަރު B4/2026/2 "ވަގުތީ އަމުރު" މުރާޖަޢާކުރުމަށްފަހު، އެ ކޯޓުން 15 ފެބްރުއަރީ 2026 ގައި ނަންބަރު B4/2026/8 "ވަގުތީ އަމުރު މުރާޖަޢާކުރި ގޮތް" އިން ނިންމާފައިވާ ނިންމުން އިސްތިއުނާފުކުރުމަށް އެދި [redacted][1] (މީގެ ފަހުން "އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތް" ނުވަތަ "ކުއްޖާގެ މަންމަ") ގެ ފަރާތުން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓަށް ހުށަހެޅުމުން ބަލާފައިވާ ދަޢުވާއެކެވެ.

2. މި ދަޢުވާގައި އިސްތިއުނާފު ޚަޞްމުވަނީ [redacted][2] (މީގެ ފަހުން "އިސްތިއުނާފު ޚަޞްމުވާ ފަރާތް" ނުވަތަ "ކުއްޖާގެ ބައްޕަ") ގެ މައްޗަށެވެ.

މައްސަލައިގައި ކަންހިނގާފައިވާގޮތް

3. އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތާއި އިސްތިއުނާފު ޚަޞްމުވާ ފަރާތާ ދެ މީހުން 03 މާރިޗު 2016 ގައި ކައިވެނިކޮށް،[3] މި ކައިވެންޏަށް 03 (ތިނެއް) ދަރިން ލިބިފައިވެއެވެ.[4]

[1] [redacted] ޕާސްޕޯޓު ނަންބަރު: [redacted]

[2] ދިވެހި ރައްޔިތެއްކަން އަންގައިދޭ ކާޑު ނަންބަރު: [redacted]

[3] މިކަން ފެމިލީ ކޯޓުގެ ނަންބަރު 1172/Fm-C/2025 "ވަރިސާބިތުކުރުން" ޤަޟިއްޔާގެ ޝަރީޢަތް ނިމުނުގޮތުގެ 1 ވަނަ ނުކުތާއިން އެނގެއެވެ. މި ނުކުތާގައި ބަޔާންކޮށްފައިވަނީ މައްސަލައިގެ ފާހަގަކުރުން ހުށަހަޅާފައިވާ، ފެމިލީ ކޯޓުގެ ނަންބަރު [redacted] "ރައްޖެއިން ބޭރުގައި ކުރާ ކާވެނި ރަޖިސްޓްރީކުރުމުގެ ސްޓޭޓްމެންޓް" ކޮޕީއަށް ބަލާއިރު، އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތާއި އިސްތިއުނާފު ޚަޞްމުވާ ފަރާތާ ދެމެދު 22 އޮކްޓޫބަރު 2015 ގައި ކައިވެނި ކޮންޓްރެކްޓްކޮށްފައިވާކަމަށާއި، މިއީ މި ދެ މީހުންގެ ފުރަތަމަ ކައިވެނިކަމަށާއި، 03 މާރިޗު 2016 ގައި މި ކައިވެނި ރަޖިސްޓްރީކޮށްފައިވާ ކަމުގައެވެ.

[4] މިކަން ފެމިލީ ކޯޓުގެ ނަންބަރު 1172/Fm-C/2025 "ވަރިސާބިތުކުރުން" ޤަޟިއްޔާގެ ޝަރީޢަތް ނިމުނުގޮތުގެ 3 ވަނަ ނުކުތާއިންނާއި ހުކުމުން އެނގެއެވެ.

4. އިސްތިއުނާފު ރައްދުވާ ފަރާތުން، އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތް، 28 ނޮވެންބަރު 2023 ގައި ވަރިކޮށްފައިވާކަން މި ދެ މީހުންގެ ބަހުން ޝަރީޢަތަށް ސާބިތުވާކަމަށް ފެމިލީ ކޯޓުގެ ނަންބަރު 1172/Fm-C/2025 ޤަޟިއްޔާއިން 10 ސެޕްޓެމްބަރު 2025 ގައި ކަނޑައަޅައި، މައްސަލަ ނިންމާފައިވެއެވެ.

5. އިސްވެ ބަޔާންކޮށްފައިވާ ވަރި ސާބިތުކުރުމުގެ ޤަޟިއްޔާގައި، ކުދިންގެ ހަރަދާއި ކުދިންގެ ޙަޟާނަތާއި ގުޅޭ ވާހަކައެއް ދެކެވިފައިވާހިނދު، 03 (ތިނެއް) ކުދިންގެ ތެރެއިން ހަމަ ދަރިފުޅު [redacted] (އުފަން ތާރީޚު: 29 މޭ 2020) ހުރީ ކުއްޖާގެ ބައްޕަގެ ގާތުގައިކަން އެނގެއެވެ. މި ސަބަބަކަށްޓަކައި ކޯޓު ދުރުވެރިކޮށް ކުއްޖާގެ ހަރަދު ކަނޑައަޅާފައެއްނުވެއެވެ.[5] އަދި ކުއްޖާގެ ޙަޟާނަތު ލިބިގަތުމަށް އެ މައްސަލައިގައި ކުއްޖާގެ ބައްޕަގެ ފަރާތުން އެދުނު ނަމަވެސް، ކުއްޖާގެ ޙަޟާނަތާމެދު ދެ ފަރާތުން އެއްބަސްވުމަކަށް އާދެވިފައިނުވާތީ، ވަރި ސާބިތުކުރުމުގެ ޤަޟިއްޔާގެ ތެރެއިން، މި ކުއްޖާގެ ޙަޟާނަތާމެދު ގޮތެއް ކަނޑައަޅާފައިނުވާކަން އެނގެއެވެ.[6]

6. މި ދެ މީހުންނަށް ލިބިފައިވާ 03 (ތިނެއް) ކުދިންގެ ތެރެއިން ހަމަ ދަރިފުޅުގެ ޙަޟާނަތު ލިބިގަތުމަށް އެދި ކުއްޖާގެ މަންމަ ފެމިލީ ކޯޓަށް މައްސަލަ ހުށަހަޅައެވެ. މި މައްސަލަ އެ ކޯޓުން ބަލަމުންދިޔައީ އެ ކޯޓުގެ ނަންބަރު 1677/Fm-C/2025 ޤަޟިއްޔާއިންނެވެ. މި ޤަޟިއްޔާގެ ތެރެއިން ވަގުތީ އަމުރަކަށް ކުއްޖާގެ މަންމަ އެދުނެވެ.

7. ވަގުތީ އަމުރަކަށް އެދިފައިވަނީ، ކުއްޖާގެ ބައްޕަގެ ބެލުމުގެ ދަށުގައި ކުއްޖާ ދިރިއުޅުމުން ދަނިކޮށް، ކުއްޖާގެ ބައްޕަ ޖަލު ހުކުމެއް ތަންފީޒުކުރުމަށްޓަކައި ޖަލަށް ގެންގޮސްފައިވާތީކަމަށާއި، އެ ވަގުތު

[5] މިކަން ފެނިދޭ ކޯޓުގެ ނަންބަރު 1172/Fm-C/2025 "ވަރިސާބިތުކުރުން" ޤަޟިއްޔާގެ ފާހަގަކުރެވުނު ނުކުތާގެ 19 ވަނަ ނުކުތާއިންނާއި، ބުނެވުން އެނގެއެވެ. މި ނުކުތާގައި ބަޔާންކޮށްފައިވަނީ، ދެ މީހުންނަށް ލިބިފައިވާ 03 (ތިނެއް) ކުދިންގެ ތެރެއިން ހަމަ ދަރިފުޅު ހުރީ ކުއްޖާގެ ބައްޕަ، އިސްތިއުނާފު ރައްދުވާ ފަރާތުގެ ގާތުގައިކަން ދެ ފަރާތުގެ ބަހުން އެނގޭކަމުގައެވެ. މި ޙާލަތުގައި، ކުއްޖާގެ ހަރަދު ކުއްޖާގެ މަންމައަށް (އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތަށް) ރައްދުކުރާނެ ސަބަބެއް ނެތްކަމުގައެވެ.

[6] މިކަން ފެނިދޭ ކޯޓުގެ ނަންބަރު 1172/Fm-C/2025 "ވަރިސާބިތުކުރުން" ޤަޟިއްޔާގެ ފާހަގަކުރެވުނު ނުކުތާގެ 20 ވަނަ ނުކުތާއިންނާއި، 21 ވަނަ ނުކުތާއިންނާއި، ބުނެވުން އެނގެއެވެ.

ކުއްޖާ ދިރިއުޅުމުންދަނީ ކުއްޖާގެ މާމަ (ކުއްޖާގެ ބައްޕަ ފަރާތުގެ މާމަ) އާއެކު ކަމަށްވާއިރު، ކުއްޖާގެ މާމައަކީ ދިވެހިރާއްޖޭގެ އިމިގްރޭޝަން ޤާނޫނާ ޚިލާފަށް ދިވެހިރާއްޖޭގައި ދިރިއުޅޭ ފަރާތެއްކަމުން، މި ކުއްޖާއަށް އެންމެ މަސްލަހަތު ރަނގަޅު ގޮތަކީ ކުއްޖާ އެންމެ ކުޑައިރުއްސުރެ ބަލަމުންގެންދާ ކުއްޖާގެ މަންމައާ ޙަވާލުކުރުން ކަމުގައިވާތީ، ކުއްޖާގެ ޙަޟާނަތު ވަކިކޮށްދީން ކުއްޖާގެ މަންމައަށް ޙަވާލުކޮށްދިނުމަށް.

8. ޖަވާބުގައި، ކުއްޖާގެ ބައްޕަގެ ފަރާތުން ބުނެފައިވަނީ، ކުއްޖާގެ މަންމަގެ އުޅުމާއި އަޚްލާޤަށް ބަލައި ކުއްޖާގެ މަންމައާ ޙަވާލުކުރުމަކީ އިންސާފުކުރުކަމަށާއި، ކުއްޖާގެ ބައްޕަގެ ބެލުމުގެ ދަރަނި ކުއްޖާ ގެންދިޔުމަށް ކުއްޖާގެ މަންމަގެ އަމަލުތަކުން ހުރި ގޮތުން ކުއްޖާގެ މަސްތުވާތަކެތީގައިކަމަށާއި، ކުއްޖާ ހުރީ ރައްކާތެރި މާޙައުލެއްގައިކަމަށާއި، މި ވަގުތު ކުއްޖާ ބަލަހައްޓަމުންދަނީ ކުއްޖާގެ މާމަކަމަށާއި، ކުއްޖާގެ މާމައަކީ ވިސާނެތި ރާއްޖޭގައި އުޅޭ މީހެއްގެ ގޮތުގައި ޑިޕޯޓް ނުކުރެވޭކަމަށާއި، ކުއްޖާގެ ބައްޕަގެ މަންމަ ރާއްޖޭގައި އުޅޭތާ 42 (ސާޅީސް ދޭއް) އަހަރު ވެއްޖެކަމަށާއި، ވިސާގެ މުއްދަތު ހަމަވުމުން ވިސާ އަޅާ ކުރުމަށްޓަކައި އިދާރާ ކަންކަން ކުރަމުންދާކަމަށާއި، 2023 ވަނަ އަހަރުގެ ޖަނަވަރީ މަހުން ފެށިގެން ކުދިންގެ ކަންކަން ބަލަހައްޓަމުންދަނީ ކުއްޖާގެ ބައްޕައާއި، ކުއްޖާގެ ބައްޕަގެ މަންމަކަމަށާއި، އަދުލު ނުކުރާގޮތުން ކުއްޖާގެ ބައްޕަ އިންސާފުކޮށްދެއްވުމަށެވެ.

9. ކުއްޖާގެ މަންމަގެ ފަރާތުން ހުށަހެޅި ވަކީލު އަމުރާގުޅޭ ގޮތް ނިންމާފައިވަނީ 22 ޖަނަވަރީ 2026 ގައި ފޮނުވި ކާޑުގެ ނަންބަރު B4/2026/2 "ވަކީލު އަމުރު" އިންނެވެ. މި ނިންމުމުގައި، ޗައިލްޑް އެންޑް ފެމިލީ ޕްރޮޓެކްޝަން ސަރވިސް ދުރުވެރިކޮށް ކުއްޖާގެ މަންމައާ ކުއްޖާ ޙަވާލުކުރުމަށް ކުއްޖާގެ ބައްޕައަށް އަންގައި، ޙަޟާނަތުގެ މައްސަލައިގައި ގޮތް ކަނޑައެޅުމާއި ހަމައަށް ޗައިލްޑް އެންޑް ފެމިލީ ޕްރޮޓެކްޝަން ސަރވިސްއިން ކުއްޖާގެ ބާރަމް ބަލައި މޮނިޓަރ ކުރަމުން ގެންދިއުމަށާއި އަދި މި މުއްދަތުގައި ކުއްޖާ މޮނިޓަރ ކުރަމުން ގެންދާ ގޮތުގެ ރިޕޯޓް މި

ކޯޓުގެ މަންދޫބާ ހަވާލުކުރުވި ތާރީހުން ފެށިގެން 03 (ތިނެއް) ދުވަހުގެ ތެރޭގައި ޝަރީޢަތަށް ހާޒިރުކުރުމަށް އިއުލާނާއި އަދި އާއިލީ ތަރުއްދީއާބެހޭ ގާނޫނުގެ މައްޗަށް އަންގާފައިވެއެވެ.

10. މި ނިންމުން ނިންމުމުގައި އަންނަނިވި ކަންކަމަށް ރިޢާޔަތްކޮށްފައިވެއެވެ.

10.1 އަމުރަށް ޢުދުލުގެ ރައީސުލްޤާޟީ، އަމުރަށް ޢުދުލުގެ ރައްދު އަމުރަށް ޢުދުން ފަރާތަށް ލިބިގެންވާކަމީ ފޯރުކަން ބޭނު ގޮތުގައި ޢަލިގެން އޮތް ކަމެއްކަން

10.2 އަމުރު ނުކުރާގޮތަށް ގޮތެއް ކަނޑައަޅާފައިވުމާ، ކޯޓަށް ހުށަހަޅާފައި ކޯޓުގެ މަޝްވަރާތަކާއި ކޯޓާ ހުރި ތަރުބިއްޔަތާ މަރައުލުއްގައިލާ ކަރަވަރުކުރުމުގެ ޤާނޫނު ނަންބަރު 19/2019 (ކުޑަކުދިންގެ ހައްޤުތައް ރައްކާތެރިކުރުމުގެ ޤާނޫނު) (މިގެ ފަހުން "ކުޑަކުދިންގެ ހައްޤުތަކަށް ރައްކާތެރިކުރުމުގެ ޤާނޫނު") ގެ 8 ވަނަ މާއްދާއަށް ރިޢާޔަތްކޮށް ޝަރީޢަތުން ދެންގަންނަނަންޏާ ކަމެއްކަން

10.3 ކޯޓުގެ ބައްޕައަކީ ކްރިމިނަލް ކޭހުގެ ނަންބަރު 666/CR-C/2025 ގެ ސުއްލާއިން 03 (ތިނެއް) މަހާއި 18 (އަށާރަ) ދުވަހުގެ ޖުމްލަތަށް ޙުކުމްކުރުމުގެ ދަށުން 11 ޑިސެންބަރު 2025 އިން ފެށިގެން ޖަލުގައި ޙުކުމް ތަންފީޛުކުރަމުންދާ ފަރާތެއްކަން

10.4 ކޯޓާ ބަލަހައްޓަމުން ގެންދާ ކޯޓުގެ ބައްޕަ ފަރާތް މާމައަށް، މިވަގުތު ދިވެހިރާއްޖޭގެ އިމިގްރޭޝަން ފާހާގަ ހިފެހެއްޓުމަށް ދިވެހިރާއްޖޭގައި އުޅޭ ފަރާތެއްކަމަށާއި، އިމިގްރޭޝަން ފާހާގަ ހިފެހެއްޓުމަށް ވިސާނުއި އުޅޭ ބިދޭސީ ފަރާތެއްގެ ދަރުގައި ކޯޓާ ބެހެއްޓުމަކީ ކޯޓުގެ މަޝްވަރާތަކަށް އެންމެ އުފާވާ ގޮތްތަކަމަށް ނުދޭކަމަށް ތަބީއީ ފުރިހަމަ ސަރވިސްއިން ބަލާކަށް ނުފެނޭތީ، ކޯޓާ މިހާރު ދިރިއުޅެމުން އަންނަ މާމައާ (ކޯޓުގެ ބައްޕަ ފަރާތު މާމައާ އާއިލާއާއެކު އުޅޭ މާމައާ) އަށް ހުރި ފަރަށް މަތިން ޖިސްމާނީ ހިމާޔަތް ލިބިދޭނެކަމަށް، މި މާމައާއި ކޯޓުގެ ތަރުބިއްޔަތާ ކުޅިގެން ކަންތައްތަށް ގާނޫނީ ދަރުބާރުގައިކަމަށް، މި މާމައާގެ އެ އަމުރަށް ކޯޓާ ދިރިއުޅުމަށް

އެކަށޭނެ ކުއްޖާގެ އަސާސީ ބޭނުންތައް ފުއްދުން ހުރި މާހައުލެއްކަމަށް ޗައިލްޑް އެންޑް ފެމިލީ ޕްރޮޓެކްޝަން ސަރވިސްއިން ބަޔާންކޮށްފައިވާކަން

10.5 ކުއްޖާގެ މަންމަގެ ބެލުމުގެ ދަށުގައި ކުއްޖާ ހުއްޓާ، ކުއްޖާގެ ބައްޕަގެ ބެލުމުގެ ދަށަށް ކުއްޖާ ގެންފުނީ ކުއްޖާގެ މަންމަގެ ޢަމަލުތަކެއް ހުރި ގޮތުންކަމަށާއި، އެގޮތުން ކުއްޖާ އެކަނި ގޭގައި ބަހައްޓަމުންދާ ގިނަ ވަގުތު ކުއްޖާގެ މަންމަ ބޭރުގައި ހޭދަކުރާކަމަށާއި، ޖެންޑަރ މިނިސްޓްރީއިން ކުއްޖާ އުޅުމުންދިޔަ ގެއަށް (މަންމަގާއެކު) ޒިޔާރަތްކުރިއިރު ކުއްޖާ އެކަނި ބަހައްޓާފައި ކުއްޖާގެ މަންމަ ބޭރުގައި އުޅުމުން، އެކި ފަހަރު ކުއްޖާގެ މަންމައަށް ގުޅުމުންވެސް، ކުއްޖާގެ މަންމަ އަނބުރާ އައިސްފައިނުވާތީ، ކުއްޖާގެ ބައްޕައަށް ގުޅުމުން، ކުއްޖާގެ ބައްޕަ ގޮސް، ކުއްޖާގެ ބައްޕަގެ ބެލުމުގެ ދަށަށް ކުއްޖާ ގެންގޮސްފައިވާކަމަށް ކުއްޖާގެ ބައްޕަ ބަޔާންކޮށްފައިވާއިރު، ކުއްޖާގެ ބައްޕަ ފާހަގަކޮށްފައިވާ ފަދައިން އެކަން ހިނގާފައިވާކަމަށާއި، ކުއްޖާގެ ހާލަތު ވަޒަންކުރުމުގެ ގޮތުން ކުއްޖާ އުޅޭ (ކުއްޖާގެ މަންމަގާއެކު ދިރިއުޅުމުންދިޔަ) މާހައުލަށް ޒިޔާރަތްކުރުމުންކަމަށާއި، އެ ޒިޔާރަތުގައި ކުއްޖާއާ ގުޅިގެން ކަންބޮޑުވުން އުފެދޭ ކަންތައްތަކެއް ޗައިލްޑް އެންޑް ފެމިލީ ޕްރޮޓެކްޝަން ސަރވިސްއަށް ފާހަގަކުރެވުނުކަން

10.6 އެގޮތުން އެ މާހައުލަށް ޒިޔާރަތްކޮށް ދުރުގައި އެއް ފަހަރު ބެލި ޖެހުމުން ދޮރު ހުޅުވާފައިވަނީ ކުއްޖާކަމަށާއި، ކުއްޖާ ހުރީ އެކަނިކަމަށާއި، ކުއްޖާއާއެކު ކާސްޓަކުރުން ގިނަ ވަގުތުތަކަށް މަޑުކުރިނަމަވެސް، ކުއްޖާގެ މަންމަ އައިސްފައިނުވާތީ، ކުއްޖާގެ މަންމައާ ވާހަކަދެއްކުމުންނަމަވެސް، ކުއްޖާގެ މަންމަ އެ ސަރވިސްއަކުން ދުރު މައުލޫމާތު ދީފައިވާކަން ފާހަގަކުރެވުނުކަމަށާއި، އެގޮތުން ކުއްޖާގެ މަންމަ ހުރީ ގޭގައިކަމަށް އެ ފަރާތުން މައުލޫމާތު ދިން ކަމުގައި ޗައިލްޑް އެންޑް ފެމިލީ ޕްރޮޓެކްޝަން ސަރވިސްގެ ފަރާތުން މައުލޫމާތު ދީފައިވާކަން

10.7. ކުއްޖާގެ މަންމަ ގެއަށް އައިސްފައިނުވުމުން، ކުއްޖާގެ ބައްޕައަށް ގުޅުމުން ކުއްޖާގެ ބައްޕަ އައިސް، ކުއްޖާ ގެންދިޔަކަމުގައި ޗައިލްޑް އެންޑް ފެމިލީ ޕްރޮޓެކްޝަން ސަރވިސްއިން މައުލޫމާތު ދީފައިވާކަން

10.8. ކުއްޖާގެ ބައްޕަ ފަރާތު މާމައަކީ އިމިގްރޭޝަން ޤާނޫނާ ޚިލާފަށް ދިވެހިރާއްޖޭގައި އުޅޭ ފަރާތަކަށްވާތީ، އެފަދަ ފަރާތެއްގެ ބެލުމުގެ ދަށުގައި ކުއްޖާ ބެހެއްޓުމަކީ ކުއްޖާގެ މަސްލަހަތަށް އެންމެ އެދޭ ގޮތް ނޫންކަމަށް އެ ސަރވިސަސްއިން ފާހަގަކޮށްފައިވާތީ، ކުއްޖާ އެ މާމައާއިން ވަކިކޮށް ކުއްޖާގެ މަންމައާ ހަވާލުކުރުމުގެ މަސައްކަތްކުރަމުންދާކަމުގައި، ކުއްޖާގެ މަންމަގެ ކައިރިއަށް ކުއްޖާ ދާން އިންކާރުކުރުން، ރުއިން، ރުޅި ގަދަވެ، ކުއްޖާގެ މާމަގެ ގެއިގައި ތިބި ދަތިކަން ޗައިލްޑް އެންޑް ފެމިލީ ޕްރޮޓެކްޝަން ސަރވިސްއަށް ފާހަގަކޮށްފައިވާކަމަށް އެ ސަރވިސްއިން މައުލޫމާތު ދީފައިވާކަން

10.9. ކުއްޖާއާމެދު ގޮތެއް ނިންމަންޖެހޭނީ ކުއްޖާގެ މަސްލަހަތަށް ރިޢާޔަތްކުރުމަށްފަހުގައި ކަމަށްވުމުން، އަމުރަށް އެދިފައިވާ ފަރާތުގެ ހާލަތަށް ނަޒަރުކުރާއިރު، ކުއްޖާގެ ބައްޕައީ ޖެހު ހުކުމެއް ބަރުޖަހުކުރުމުގެ މިއަދުކަމުގައި، އަދި ކުއްޖާ ބަލަހައްޓަމުންދަނީ ކުއްޖާގެ ބައްޕަ ފަރާތު މާމައަކީ ވިސާގެ މުއްދަތު ހަމަވެ، ދިވެހިރާއްޖޭގެ އިމިގްރޭޝަން ޤާނޫނާ ޚިލާފަށް އުޅުނު އުޅެމުންދާ ފަރާތެއްކަން

10.10. ކުއްޖާގެ މަންމައާ ހަވާލުކުރުމަށް ޗައިލްޑް އެންޑް ފެމިލީ ޕްރޮޓެކްޝަން ސަރވިސްއިން މަސައްކަތްކުރި ހާލަތުގައި، ކުއްޖާގެ ރައްކާތެރިކަމާއި މަސްލަހަތަށް މިނިވަން އެންމެ ރަނގަޅު ގޮތަކީ ޗައިލްޑް އެންޑް ފެމިލީ ޕްރޮޓެކްޝަން ސަރވިސްއިން ކުއްޖާގެ ހާލަތު ބަލައި މޮނިޓަރ ކުރުމަށް މޮނިޓަރިންގ ޕްލޭނެއްގެ ދަށުން ކުއްޖާ މޮނިޓަރ ކުރަމުން ކުއްޖާގެ މަންމައާ ހަވާލުކުރުންކަން

11. މި ނިންމުން މުރާޖަޢާކުރުމަށް އެދި ކުއްޖާގެ ބައްޕަގެ ފަރާތުން ފޮނުވި ކޯޓަށް ހުށަހެޅިއެވެ.

12. ވަގުތީ އަމުރު މުރާޖަޢާކުރުމަށް ކުއްޖާގެ ބައްޕަގެ ފަރާތުން އެދޭ ސަބަބުތަކަކީ،

12·1 ކުއްޖާގެ މަންމައަކީ ކުއްޖާ އުޅެން ޚިޔާލުންވެ، ނުފޫޒުފޯރަން އެދި ރޯއި ކުއްޖާ އެދުމުންދިޔުން

12·2 ކުއްޖާ ހުރި ގޯގައި ކުއްޖާއާއެކު ދިރިއުޅޭ ކުއްޖާގެ ކަންކަން ބެލެހެއްޓުމުގައި ކުއްޖާގެ ބައްޕައަށް އެހީތެރިވާ ކުއްޖާގެ ބައްޕަ ފަރާތް މާމަގެ ޕާސްޕޯޓު އާކުރުމާ ގުޅިގެން ވިސާ އަލުން ޖަހަން ޖެހިފައި އޮތް އޮތުން އެއީ "އިމިގްރޭޝަން ޑިޕޯޓް ހިލާފަށް ރާއްޖެ އެތެރެވެ އުޅޭ ބްލެކްލިސްޓަށްލައި" ދޫކުރާ މާރުދުން ޖިނާއީގޮތުން ހުރި ހުރުމަކީ ކަމުގެ ބަޔާންތަކަށް ނުވާއިރު، އަދި އެއީ އިމިގްރޭޝަންގެ ބަޔަކު ނުވާއިރު، ކުއްޖާއަށް ރައްކާތެރި މާޙައުލެއްގައި އުޅުމުގެ ރަނގަޅުކަން ކުއްޖާ ބެލެހެއްޓުމަށް ކުއްޖާގެ މާމަގެ ވިސާއާ ގުޅުވާލައިގެން، ކުއްޖާގެ މާމަގެ ވިސާ އާކުރަން އެ ޕްރޮސެސް ކުރިއަށް ގެންދާކަމުގައި، ކުއްޖާގެ މާމަގެ ވިސާ އާކުރަން ޖެހޭ ޕާސްޕޯޓުގެ މުއްދަތު ހަމަވެފައި ގުޅިގެންނާއި، މިކަންކަން ސާފުކުރުމަށް މަސައްކަތް ނިންމާފައިވާކަން

12·3 ކުއްޖާގެ މަންމަގެ ކައިރިއަށް ދިޔުމަށް ދޫކޮށް ހަމަ ތަޙުރީރުކުރަނީ، ކުއްޖާގެ ނަފްސާނީ ދުވަސްތަކަށް އަސަރުކުރާނެ ކަމަކަށްވާތީ، ކުއްޖާގެ ބައްޕައަށް ކަރަވާފުކަމުގެ ގޮތުން، ކުއްޖާގެ ބަސްނަމަގެ މައްސަލަ ނިމެންދެން ކުއްޖާ ބައްޕައާއެކު ވަގުތީގޮތުން ހުރުން މުހިންމުކަން

13. އަމުރު މުރާޖަޢާކުރުމަށް ހުށަހެޅިދާނެކަމުގައި، ފޮނުވި ހައިކޯޓުގެ އިޖުރާއަތުގެ ގަވާއިދު އާއި ގަވާއިދު ނަންބަރު 2022/R-99 (ހައިކޯޓުގެ ގަވާއިދު) (މީގެ ފަހުން "ހައިކޯޓުގެ ގަވާއިދު") ގައި ވަގުތީ އަމުރު މުރާޖަޢާކުރަން ހުށަހަޅާފައިވާ އިޖުރާއަތުތަކަށް ބަލާފައިވާތީ، ޝަރުޢީ ބަދަލުވެފައިވާކަމަށް ބުނެ ހުށަހެޅި ޝަރީޢަތުގެ ބަޔާނުން ބަލާއިރު، އެ ޖުމުލަގައި ފުރުޞަތު ތަޢާރުފުކުރަން

06 ޖަނަވަރީ 2026 ވިދާޅުވެފައިވާކަމަށާއި، އެހެންކަމުން އަމުރު ނެރުމުގެ ކުރިން އަމުރު ރައްދުވި ފަރާތަށް (ކުއްޖާގެ ބައްޕައަށް) އެ ދިފާޢު ހުށަހެޅުމުގެ ފުރުޞަތު ދިނުމަށްފަހު، އެއިރު ހުށަހަޅާ މިހާރު ހުށަހެޅިދާނެކަމަށް ޤަބޫލުކުރެވޭކަމަށާއި، ކުއްޖާގެ ބައްޕަގެ ފަރާތުން އަމުރާ އެއްގޮތަށް ޢަމަލުކުރާނެ، ޝަރީޢަތުގެ ވަގުތު ނަގާލުމަށްޓަކައި ކުރެވޭ މަސައްކަތެއްކަމަށް ދެކޭ ކަމަށާއި، މިއީ abuse of process ކަމަށް ޤަބޫލުކުރާކަމަށް ބުނެ އަމުރު މުރާޖަޢާކުރުމަށް އެދި ހުށަހެޅުމުގެ ޤާނޫނީ އަސާސެއްނެތްކަމަށް ކުއްޖާގެ މަންމަގެ ފަރާތުން ޖަވާބުގައި ބުނެފައިވެއެވެ.

ދަށު ކޯޓުން މައްސަލަ ނިންމިގޮތް

14. ފެމިލީ ކޯޓުގެ ނަންބަރު B4/22026/2 ވަގުތީ އަމުރު މުރާޖަޢާކުރުމަށް ހުށަހެޅި ހުށަހެޅުމާއި ގުޅިގެން، ފެމިލީ ކޯޓުގެ ނަންބަރު B4/2026/8 "ވަގުތީ އަމުރު މުރާޖަޢާކުރި ގޮތް" ނިންމާފައިވަނީ، ފެމިލީ ކޯޓުގެ ނަންބަރު B4/22026/2 ވަގުތީ އަމުރު ނެރުނުއިރު އޮތް ހާލަތު ބަދަލުވެފައިވާކަމަށް ކަނޑައަޅައި، އެ ކޯޓުގެ ނަންބަރު B4/22026/2 ވަގުތީ އަމުރު ބާޠިލުކޮށްފައެވެ.

15. މި ނިންމުމަށް ވާޞިލުވެވުނުގައި އަންނަނިވި ކަންކަމަށް ރިޢާޔަތްކޮށްފައިވެއެވެ.

15.1 ވަގުތީ އަމުރު މުރާޖަޢާކޮށްދިނުމަށް އެދި ހުށަހަޅާފައިވަނީ އަމުރު ނެރުނުއިރު ރިޢާޔަތްކުރި މައިގަނޑު 02 (ދޭއް) ކަމުގެ ތެރެއިން އެއް ކަމުގެ ހާލަތު ބަދަލުވެފައިވާކަމަށް ބުނެ ކަމުން، އަމުރު މުރާޖަޢާކުރަންޖެހޭ ކަމުގައި ދެކޭކަމަށާއި، އެގޮތުން މި މުރާޖަޢާގައި ޝަރީޢަތުގެ ކުރިމަތީގައި އޮތީ ކުރިން އަމުރު ނެރުނުއިރު އޮތް ހާލަތު ބަދަލުވެފައިވޭތޯ ކަނޑައެޅުންކަމަށާއި، ނަމަވެސް ކުރިން އަމުރު ނެރެން ނިންމުމަށް ބިނާކުރި ސަބަބަށް އަސަރުކުރާނެފަދަ އިތުރު ކަމެއް ނަމަވެސް ސަބަބެއް ކުއްޖާގެ ބައްޕަގެ ފަރާތުން ހުށަހަޅާފައިވޭތޯ ބެލުންކަމަށް

15.2. އަމުރު ނެރުމުގައި ރިޢާޔަތްކުރި މައިގަނޑު ނުކުތާތަކުގެ ތެރެއިން ކުއްޖާގެ ބައްޕަ ފަރާތު މާމަގެ ވިސާގެ ބާވަތު ބަދަލުވެފައިވާކަމަށް ބުނެ ހުށަހެޅި ނުކުތާގައި، އަމުރު މުރާޖަޢާކުރުމަށް މައިގަނޑު ގޮތުގައި ހުށަހަޅާފައިވާ ކުއްޖާގެ މާމަގެ ވިސާގެ ބާވަތު ބަދަލުވެފައިވާކަމަށާއި، ޝަރީޢަތަށް ހުށަހެޅި ހުއްޖަތްތަކުގެ ތެރޭގައި ކުއްޖާގެ މާމަގެ ވިސާ ޕްރިންޓް ހުށަހަޅާފައިވާކަމަށާއި، އެ ފަރާތަކީ foreigner widow visa ގައި ރާއްޖޭގައި އުޅޭ ފަރާތެއްކަމަށާއި، އެ ވިސާ ދޫކުރި ތާރީޚަކީ 06 ޖަނަވަރީ 2026 ކަމަށާއި، މުއްދަތު ހަމަވާ ތާރީޚަކީ 05 ޖަނަވަރީ 2031 ކަމަށާއި، ކުއްޖާގެ މާމައަކީ އިމިގްރޭޝަން ޤާނޫނާ ޚިލާފަށް އުޅޭ ފަރާތެއްކަމަށް ބުނެފައިވާ އަމުރު ނެރުނުއިރު ރިޢާޔަތްކޮށްފައިވާ އިޖްތިމާޢީ އަދި އާއިލީ ތަޙްޤީޤާ ބެހޭ ފުލުހުގެ ނަންބަރު 482-CFPS/146/2025/35 (24 ޑިސެންބަރު 2025) ސިޓީން ދީފައިވާ މަޢުލޫމާތުގެ މައްސަލަތަކުގައިވާއިރު، ފުލުހު ކޭސްގެ ނަންބަރު B4/22026/2 ވަގުތީ އަމުރު ނެރުނުއިރު ކުއްޖާގެ މާމަ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޤާނޫނާ ޚިލާފަށް އުޅުމުންދިޔައަކަމަށްވެސް، މިހާރު ކުއްޖާގެ މާމައަކީ ވިސާގައި ހުރި ފަރާތެއްކަމަށާއި، އަދި މިކަން ކަށަވަރުވޭ އެންމެ ފުލުހުގެ ޑިޕާޓްމަންޓް ސަރވިސްގެ ނަންބަރު 482-RFS/146/2026/6 (08 ފެބްރުއަރީ 2026) ސިޓީގައި ބަޔާންކޮށްފައިވުމުން، އަމުރު ނެރުނުއިރު އޮތް ބާވަތެއް ބަދަލުވެފައިވާކަން

15.3. ކުއްޖާގެ މަންމަގެ އަހްލިއްޔާ މިންގަނޑު ހުރި ގޮތްކަމަށް ބުނެ ހުށަހެޅި ނުކުތާގައި، މިއީ އަމުރު ނެރުނުއިރު އޮތް ބާވަތު ބަދަލުވެގެން ނުވަތަ ކުރިން ނިންމާފައިވާ ނިންމުން ބާޠިލު ސަބަބަން އަސަރުކުރާފަދަ އިތުރުކަމެއް ނުވަތަ ސަބަބެއްކަމަށް ޝަރީޢަތުން ނުދެކޭތީ، އެކަން މި މަރުޙަލާގައި ބަލައިގަނެވިދާނެކަމަށް ނުދެކެމެވެ

15.4. ކުއްޖާގެ މަސްލަހަތުކަމަށް ބުނެ ހުށަހެޅި ނުކުތާގައި، ކުއްޖާއާ ގުޅޭ ކަންކަން ނިންމުމުގައި އެންމެ އިސްކަމެއް ދޭންވާނީ ކުއްޖާގެ މަސްލަހަތު ރިޢާޔަތްކުރުމަށްކަމަށާއި، އެގޮތުން ކުއްޖާގެ

މަޞްލަޙަތުގައި ގޮތެއް ނިންމާއިރު އެ ކުއްޖާ ހުރި ހާލަތާއި ވަށައިގެންވާ އެންމެހާ ކަންކަމަށް ރިޢާޔަތްކުރަންވާނެކަމަށް ކުޑަކުދިންގެ ޙައްޤުތައް ރައްކާތެރިކުރުމުގެ ޤާނޫނުގެ 8 ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާއިރު، މި މައްސަލާގައި ގުޅިގެން އިޖުތިމާޢީ އަދި އާއިލީ ތަރައްޤީއާބެހޭ ވުޒާރާއިން އެކި މަރުޙަލާތަކުގައި ހިއްސާކޮށްފައިވާ މަޢުލޫމާތަށް ބަލާއިރު، ކުއްޖާގެ މަންމަގެ ބެލުމުގެ ދަށުގައި ކުއްޖާ ހުރިއިރު ކުއްޖާގެ މަޞްލަޙަތުގައި ކަންބޮޑުވާ ކަންތައްތަކެއް ފާހަގަކުރެވިފައިވާކަމާއި، އަދި ކުއްޖާގެ ބައްޕަ ފަރާތު މާމައާއެކު ކުއްޖާ ދިރިއުޅެމުން އަންނަ މާޙައުލަކީ ކުއްޖާއަށް ރައްކާތެރި މާޙައުލެއް ކަމުގައިވިޔަސް ކުއްޖާގެ ބައްޕަ ފަރާތު މާމައަށް އިމިގްރޭޝަން ޤާނޫނާ ޚިލާފަށް އުޅެމުންދާ ފަރާތެއްކަމުން އެ ފަރާތުގެ ބެލުމުގެ ދަށުން ކުއްޖާ ބަހައްޓުމަކީ އެންމެ އެދެވޭގޮތެއްނޫންކަމުން މަންމައާ ހަވާލުކުރުމަށް މަސައްކަތްކުރާކަމުގައި، އެކަންކަމަށްވެސް، ކުއްޖާގެ މަންމަ ކައިރިއަށް ދާން ކުއްޖާ އިންކާރުކޮށް ހަދާކަމަށް ޗައިލްޑް އެންޑް ފެމިލީ ޕްރޮޓެކްޝަން ސަރވިސްގެ ނަންބަރު 482-CFPS/146/2026/2 ސިޓީގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާއިރު، މިހާރު ކުއްޖާ ދިރިއުޅެމުން އަންނަ މާޙައުލާއި (ކުއްޖާގެ ބައްޕަ ފަރާތު މާމައާއެކު ދިރިއުޅޭ މާޙައުލު) ކުއްޖާގެ މަންމަ ކުއްޖާ ގޮވައިގެން އުޅެން ގަސްތުކުރާ މާޙައުލާ ކުއްޖާގެ އެންމެހައި އަސާސީ ބޭނުންތަކާއި ފުރިހަމަކުރެވުން ހުރި ކުއްޖާގެ ރައްކާތެރިކަމަށް ހުރަސް އެޅޭ އެއްވެސްކަމެއް ފާހަގަކުރެވިފައިވާ މާޙައުލެއްނޫންކަމަށް ޗައިލްޑް އެންޑް ފެމިލީ ޕްރޮޓެކްޝަން ސަރވިސްގެ ނަންބަރު 482-RFS/146/2026/6 (08 ފެބްރުއަރީ 2026) ސިޓީގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާކަން

15.5 ފެމިލީ ކޯޓުގެ ނަންބަރު B4/22026/2 ވަގުތީ އަމުރު ނެރުނުއިރު އޮތް ހާލަތު ބަދަލުވެފައިވާ މި ހާލަތުގައި، ކުއްޖާގެ މަޞްލަޙަތަށް ކުއްޖާގެ ރައްކާތެރިކަމަށް އިހުމާލުވުމުގެ ތުހުމަތުތަކެއް އޮތް ފަރާތަކާއި ފެމިލީ ޕްރޮޓެކްޝަން ސަރވިސްއިން ކުއްޖާގެ ހާލަތު ގޮތުން ބަލައި ރިޕޯޓް

ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓު، އޮބްޒަވޭޓަރީ ހިނގުން، މާލެ، ދިވެހިރާއްޖެ، ފޯން: 3325029، ފެކްސް: 3316471
އީމެއިލް: info@highcourt.gov.mv ވެބްސައިޓް: www.highcourt.gov.mv

ކުރުވާން މޮނިޓަރިންގ ޚިދުމަތްތަކުގެ ދަށުން ބަލަހައްޓަމުންދާތީ، ކުއްޖާ އުޅޭތަނުގެ ބެލުމުގެ ދަށުގައި ހުންނަ ހުރުމުގައި ކުއްޖާގެ ރައްކާތެރިކަމާއި ސަލާމަތަށް ކަންބޮޑުވާވަރަށް ކަންތައްތަކެއް ފާހަގަކުރެވި ތުހުމަތުތަކެއް ކުރިމަތިވެއްޖެނަމަ، ކުއްޖާއަށް ބޭނުންވާ އަޅާލުމާއި ރައްކާތެރިކަމާއި ހިމާޔަތްދޭންފަދަ ފަރާތެއްގެ ބެލުމުގެ ދަށުގައި ކުއްޖާ ހުރުންކަން

<u>އިސްތިއުނާފުކުރުމަށް ހުށަހެޅި ނުކުތާތައް</u>

16. ފުރަތަމަ ކޯޓުގެ ނަންބަރު B4/2026/8 "ވަގުތީ އަމުރު މުރާޖަޢާކުރި ގޮތް" ގެ ކޯޓުން ނިންމާފައިވާ ނިންމުން ޝަރުޢީ އަދި ޤާނޫނީ ހަމަތަކާއެއްގޮތް ނުވާކަމަށް ބުނެ އެ ނިންމުން އިސްތިއުނާފުކުރުމަށް އެދި އިސްތިއުނާފުކުރާ، ކުއްޖާގެ މަންމަގެ ފަރާތުން ހުށަހަޅާފައިވާ އަންނަނިވި 01 (އެކެއް) ނުކުތާއެވެ. އެގޮތުން ހުށަހަޅާފައިވާ ނުކުތާއަކީ؛

16.1. ފުރަތަމަ ކޯޓުގެ ނަންބަރު B4/2026/8 ވަގުތީ އަމުރު މުރާޖަޢާކުރި ގޮތުގައި، އަމުރުކުރުން ހާލަތު ބަދަލުވެފައިވާކަމަށް ޝަރީޢަތުން ކަނޑައަޅާފައިވާ، ގަވާއިދު ނަންބަރު 2022/R-102 (ފުރަތަމަ ކޯޓުގެ ޝަރީޢަތް އިޖުރާއަތުގެ ގަވާއިދު) (މީގެ ފަހުން "ފުރަތަމަ ކޯޓުގެ ޝަރީޢަތް އިޖުރާއަތުގެ ގަވާއިދު") ގެ 75 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) އާއި (ށ) އަދި (ނ) ގެ (8) ވަނަ ނަންބަރާއި، ޤާނޫނު ނަންބަރު 4/2000 (އާއިލާއާބެހޭ ޤާނޫނު) (މީގެ ފަހުން "އާއިލާއާބެހޭ ޤާނޫނު") ގެ 40 ވަނަ މާއްދާއާއި އަދި ކުޑަކުދިންގެ ހައްޤުތައް ރައްކާތެރިކުރުމުގެ ޤާނޫނުގެ 8 ވަނަ މާއްދާއާއި، ޤާނޫނު ނަންބަރު 13/2010 (ދިވެހިރާއްޖޭގެ ތަސިހާރުންގެ ޤާނޫނު) (މީގެ ފަހުން "ދިވެހިރާއްޖޭގެ ތަސިހާރުންގެ ޤާނޫނު") ގެ 5 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) އާއި (ނ) ގެ 1 ވަނަ ނަންބަރާއި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު 2023/HC-A/112 ޤަޟިއްޔާ އާއި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު 2021/HC-A/162 ޤަޟިއްޔާގައި ކަނޑައަޅާފައިވާ

އުސޫލާއި ޚިލާފަށް، ކުއްޖާގެ މަޞްލަޙަތަށް އެކަށީގެންވާ މިންވަރަށް ރިޢާޔަތް ކުރުމުގައި، އެ
ހައްޤުތަކަށް އުނިކަންލިބޭގޮތަށް ނިންމާފައިވާ ނިންމުމެއްކަމަށް ބެލެވެން ހުރަހެއް ނުކުރާނެއެވެ.

17. މި ނުކުތާ ތަފްޞީލުކުރުމުން އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން ބުނެފައިވަނީ ފެމިލީ ކޯޓުން ވަގުތީ އަމުރު ނެރުމުގައި ކުއްޖާ އޮތީ ދިރިއުޅެމުންދިޔަ ހާލަތަށް ރިޢާޔަތްކޮށްފައިވާކަމަށާއި، މިގޮތުން، ކުޑަކުދިންގެ ހައްޤުތައް ރައްކާތެރިކުރުމުގެ ޤާނޫނުގެ 8 ވަނަ މާއްދާއަށް ރިޢާޔަތްކޮށް، ކުއްޖާގެ ހާލަތާއި ކުއްޖާގެ މަޞްލަޙަތު ޝަރީޢަތުން ދެނެގަތުމުގެ ގޮތުން، ސޯޝަލް ރިޕޯޓު މައުލޫމާތުން، ކުއްޖާގެ ބައްޕައަކީ ޖަލު ހުކުމެއް ތަންފީޛުކުރަމުންދާ ފަރާތެއްކަން އެނގޭކަން ފާހަގަކޮށްފައިވާކަމުގައެވެ. މި ވަގުތީ އަމުރު މުރާޖަޢާކުރިއިރުވެސް މި ހާލަތު ބަދަލުވެފައިނުވާކަމާއި، ކުއްޖާގެ ޒިންމާ ކުއްޖާގެ ބައްޕަ ނެގުމަށް ޤާނޫނީ ހުރަސްތަކެއްވާކަމަށްވާއިރު، ފެމިލީ ކޯޓުން ވަގުތީ އަމުރު ނެރުނުއިރުވެސް، އަދި އެ އަމުރު މުރާޖަޢާކުރިއިރުވެސް މި ހާލަތު ބަދަލުވެފައިނުވާކަމުގައެވެ.

18. ފެމިލީ ކޯޓުން ވަގުތީ އަމުރު ނެރުމުގައި، އިތުރު ކަރުދާހުގެ ގޮތުން، ކުއްޖާގެ ބައްޕަ ފަރާތުން މާލެ، ދިރިއުޅެމުންދިޔައީ، ޤާނޫނާއި ޚިލާފަށް، ވިސާއެއްނެތިކަން، ޝަރީޢަތުން ސޯޝަލް ރިޕޯޓު މައުލޫމާތުން ހާމަވެފައިވާކަމާއި، މި ވަގުތީ އަމުރު މުރާޖަޢާކުރުމަށް ކުއްޖާގެ ބައްޕަގެ ފަރާތުން ހުށަހަޅާފައިވަނީ، ކުއްޖާގެ ބައްޕަ ފަރާތް މާލަމަށް ވިސާ ލިބިފައިވާކަމަށް ބުނެ ކަމުގައިވާއިރު، މިއީ މި މައްސަލައާ ގުޅުން ހިނގަމުންދާކަމުގައެވެ. ޝަރީޢަތުގެ ކުރިމަތީގައި އޮތް ސިޔާސަތު، ކޯޓު އަމުރަށް އެދުނުއިރު، ކުއްޖާމީ، ކުއްޖާގެ ބައްޕަގެ ޒިންމާއެއްކަމުގައިވާއިރު، ކުއްޖާ ބެލުމުގެ ޒިންމާ އަދާކުރުމުންދަނީކަން، ބިލާއި ކުއްޖާގެ ބައްޕަގެ މަސައްކަތް އާއްމުން، ކުއްޖާގެ ހަށިހަމަ ވަގުތީގޮތުން ބަލަހައްޓާ ފަރާތަކީ ކޯބައިކަމުގައެވެ. އަދި ކުއްޖާގެ ބައްޕަ ޖަލު ހުކުމެއް މިހާރުވެސް އަދާކުރަމުންދާއިރު، އެ ހާލަތަކީ ބަދަލެއް އައިސްފައިނުވާއިރު، ކޯޓުން ކަނޑައަޅާފައިވާ އަމުރުގެ މުރާޖަޢާ

ކުރުމުގައި، ވަކި ޙާލަތެއް އުފެދުނުކަމަށް، އަދި ޙާލަތު ބަދަލުވެފައިވާކަމަށް، މި ޙާލަތުގައި ނިންމިދާނެ ޤާނޫނީ ހަމައެއްޗެއްކަމަކަށް ނުދެކޭކަމުގައެވެ.

19. ވަގުތީ އަމުރު މުރާޖަޢާކުރުމުގައި، ކުއްޖާ ބަލަހައްޓަމުންދާ، ބައްޕަ ފަރާތުގެ މާމައަށް ކުއްޖާ ބެލުމުގެ ޙިޟާނާ ހަވާލުކުރެއްވުމުން، ކުއްޖާގެ މާމަގެ ފަރާތުން އެއްވެސް ހުށަހެޅުމެއްނެތި، ކުއްޖާގެ ޙިޟާނަތް އުފެދުނުގޮތުގެ ބަދަލުން ކުރިއަށް ގެންދިޔުމަށް ނިންމުމަށް، އާއިލާއާބެހޭ ޤާނޫނުގެ 40 ވަނަ މާއްދާ ކުއްޖާގެ މަޞްލަޙަތާއި ޚިލާފަށް ނިންމާފައިވާ ނިންމުމެއްކަމުގައެވެ.

20. ކުޑަކުދިންގެ ޙައްޤުތައް ހިމާޔަތްކުރުމުގެ ޤާނޫނުގެ 8 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގައި، ކުއްޖާއާގުޅޭ ކަންކަމުގައި، ކުއްޖާގެ މަޞްލަޙަތަށް އިސްކަންދޭންވާނެކަމަށް ބަޔާންކޮށްފައިވާކަމާއި، މިގޮތުން ކުއްޖާ މިހާރަކަށް ކުއްޖާ މަންމައާއެކު ދިރިއުޅުމަށް ގޮސްފައިވާކަމާއި، ކުއްޖާގެ ބައްޕަގެ މަންމައަކީ ދިވެއްސެއްނޫންކަމާއި، އަދި އުމުރުން ދުވަސްވެފައިވުމުން ކުއްޖާ ބެލުމުގައި ދަތިތައް އަޅާލުން ނުދެވޭނެކަމުގައި، ކުއްޖާގެ ބައްޕަގެ އަނިޔާވެރިކަން ކުއްޖާއަށް ކުރިމަތިވެފައިވާކަމުގައި އަދި ކުއްޖާއަކީ ޕްރައިމަރީ ސްކޫލް ކުލާސްތަކަށް ގަވާއިދުން ދިޔަ ކުއްޖެއްކަމުން، އެފަދަ ކަންކަމަކީ، ކުއްޖާއަށް ކަސްރަތުން ބޭނުންވާ އުނގެނުމުގެ ހަރުދަނާކަން ފާހަގަކުރެވޭކަމުގައެވެ.

21. މި މާއްދާ ބަލާއިރު، ކޯޓުން ކުއްޖާގެ މަސްލަހަތުގެ ގޮތުން ކަނޑައަޅާފައިވަނީ، 2022 ވަނަ އަހަރު ޑިސެމްބަރުގައި، ދިވެހިރާއްޖެއަށް އައުމާ ހަމައަށް މި މުއްދަތުގައި ކުއްޖާ ދިރިއުޅުމަށް ގޮސްފައިވަނީ، ކުއްޖާގެ މަންމަ ކައިރީގައިކަމަށާއި، އެދުވަސްވަރުގައި އެންމެ ފަހަރަކު ދެންވެސް ކުއްޖާގެ ބައްޕަ ބައްދަލުކުރުމަށް ކަނޑައެޅިކަމުން އަރިސްކޮށްފައިވާ ނުވާކަމުގެ މަސައްކަތް ޝަރީޢަތުން ކަނޑައެޅިކަމުގައެވެ. ކުއްޖާ ބަލާފައިވަނީ، ކުއްޖާގެ މަންމަކަމުން، ކުރިން ބެލެހެއްޓުމުގައި، އެހެން މަސްވަރު ބޭނުމެއްކަމާއި ކުއްޖާގެ މަންމަގެ ގޮތް ހުށަހަޅާފައިވާ ދިވެހިރާއްޖެއަށް ނުކުމެޖެހުނުކަމުގައި، މިއީ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ

ނަންބަރު 2023/HC-A/112 ޤަޟިއްޔާގެ 38 ވަނަ ނުކުތާގައި ފާހަގަކޮށްފައިވާކަމެއް ކަމުގައިވާއިރު، މިކަމަށް ރިޢާޔަތްކޮށްފައިނުވާކަމުގައެވެ.

22. ކުއްޖާގެ މަސްލަހަތަށް ރިޢާޔަތްކުރުމުގައި، ކުޑަކުދިންގެ ޙައްޤުތައް ރައްކާތެރިކުރުމުގެ ޤާނޫނުގައި ކޮންމެ ކުއްޖަކުވެސް އެކުއްޖެއްގެ ބޮޑުމަށް ރިޢާޔަތް ކުރުމަކީ ލާޒިމްކޮށްފައިވާކަން ފާހަގަކުރެވޭއިރު، މިއާ ގުޅިގެން ކުރުން ގޮތް ނިންމާފައިވަނީ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު 2023/HC-A/112 ޤަޟިއްޔާގެ 38.4 ވަނަ ނުކުތާގައި ކަނޑައަޅާފައިވާ އުސޫލާ ޚިލާފަށްކަމުގައެވެ.

23. ކުދިންގެ ކުރިމަތީގައި، ކުއްޖާގެ މަންމައަށް އަނިޔާކޮށް، ބައްޕައެއްގެ ހުސްނުސުލޫކު އަޚްލާޤީ މިންގަނޑުން ބޭރުން، މަންމައަށް އިހާނެތިކޮށް ކުދިންގެ ކުރިމަތީގައި ކޮށްފައިވާ މާހައުލަކާއި ދެމިހުރި ފަރާތްތަކުގެ ބެލުމުގެދަށުގައި ކުއްޖާ ބޮޑުވުމަކީ، އެކަން ތަރަބިއްޔަތުގައި ކުދިން ތަރުބިއްޔަތުގެ ކުރިމަތިވާނެކަމަކަށް ނުދެކޭކަމުގައެވެ.

24. ޙަވާލާދީ އެންމެ ފަހުން ޕްރޮބޭޝަން ސަރވިސްގެ ނަންބަރު 482-RFS/146/2026/6 (08 ފެބްރުއަރީ 2026) ސިޓީ ހިއްސާކުރުމުން، އެ ސިޓީއާއެކު ފޮނުވާފައިވާ ރިޕޯޓު ޝަރީޢަތުން ދިރާސާކުރެއްވުމުގައި، ސިޓީގައި ހުރި ކަންތައްތަކާމެދު އިލްތިފާތު ޖަވާބުދާރީން ހިއްސާކުރުމުން، އެކަންކަމަކީ ޝަރީޢަތުން ރިޢާޔަތްކޮށްފައި ނުވަނީ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޤާނޫނުއަސާސީގެ ޤާނޫނުގެ 5 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) އާއި (ނ) ގެ (1) ވަނަ ނަންބަރާ ޚިލާފަށްކަމުގައެވެ.

25. ކުއްޖާއަކީ ތަރަހަތީ މާހައުލެއް ކޮބައިކަމާއި އަދި ކުއްޖާގެ އަމިއްލަ ވަންތަކަން ހުރިގޮތް މިންވަރު ކަނޑައެޅުމުގައި، ކަމާބެހޭ މިހާރުގެ އެހީތެރިކަން ހޯދުމުންނެވި، ކުއްޖާ ދިރުއްމުމަށް އެކަށޭނެ މާހައުލު ނިންމާފައިވަނީ، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު 2023/HC-A/112 ޤަޟިއްޔާގެ 36 ވަނަ ނުކުތާ އަދި 37 ވަނަ ނުކުތާގައި ކަނޑައަޅާފައިވާ އުސޫލާ ޚިލާފަށްކަމުގައެވެ.

26. އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން އެދިފައިވަނީ ފުރަތަމަ ކޯޓުގެ ނަންބަރު B4/2026/8 ވަގުތީ އަމުރު މުރާޖަޢާކޮށްދެއްވާ ހުކުމް ބާތިލުކުރަން ކަނޑައަޅައި، ފުރަތަމަ ކޯޓުގެ ނަންބަރު B4/2026/2 ވަގުތީ އަމުރުގައިވާ ކަންކަން، ގިނަވެގެން 24 (ސައުވީސް) ގަޑިއިރު ތެރޭގައި ތަންފީޛުކުރުމަށް ޙަވާލުވެ އެންޖެ ފުރިހަމަ ޕްރޮބޭޝަން ސަރވިސްއަށާއި މޯލްޑިވްސް ޕޮލިސް ސަރވިސްގެ މައްޗަށް އަމުރުކޮށް، އަދި އަމުރު ތަންފީޛުކުރުމަށް ހުރަސްއަޅާ ފަރާތްތަކުގެ މައްޗަށް ތަޢުޒީރުކޮށް، އެފަރާތްތަކަށް ޤާނޫނުގައިވާ ގޮތުގެމަތިން، ދައުލަތުގެ ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްއަށް މައްސަލަ ފޮނުވުމަށް މޯލްޑިވްސް ޕޮލިސް ސަރވިސްގެ މައްޗަށް އަމުރުކުރުމަށެވެ.

އިސްތިއުނާފީ ނުކުތާތަކުގެ ރައުޔު

27. އިސްތިއުނާފުގެ ރައުޔުގައި އިސްތިއުނާފު ރައުޔުވާ ފަރާތުން ބުނެފައިވަނީ ފުރަތަމަ ކޯޓުގެ ވަގުތީ އަމުރު މުރާޖަޢާކޮށްދެއްވުމަށް ކުރިން ވަގުތީ އަމުރު ނެރުއްވާ ސަބަބުތައް ބަޔާންކޮށްދެއްވާފައިނުވާކަމަށް، މިގޮތުން އަމުރު މުރާޖަޢާ ނިންމުމުގައިވެސް ބަޔާންކޮށްދެއްވާ ފަދައިން ވަގުތީ އަމުރު ނިންމާފައިވަނީ މައިގަނޑު 02 (ދެ) ކަމަކަށްކަމަށް، އެއީ ކުއްޖާގެ ބައްޕަގެ ޙައްޤު ބުނުކަމާއި، އަދި ކުއްޖާގެ ބައްޕަ ފަރާތް މާމަގެ އިދިކޮޅަށް ސްޓޭޓަސް ދިރާސާކޮށްދީފައިނުވާކަމުގައެވެ.

28. ވަގުތީ އަމުރު މުރާޖަޢާގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ މި ސަބަބުތަކުގެ ތެރެއިން ކުއްޖާގެ ބައްޕަ ފަރާތު މާމަގެ އިދިކޮޅަށް ސްޓޭޓަސް ބަލަހައްޓަވާކަމަށް، އެފަރާތަކީ 2031 ގެ ހަމައަށް ސަރުބަ ވިސާއެއް ކޮށްގެން ދިވެހިރާއްޖޭގައި ދިރިއުޅުމަށް ފަރާތްތަކެއްކަމާއި، މިހެންކަމުން ވަގުތީ އަމުރު ނެރުނެރިއުމު ކޮށް ހަމަ ބަލަހައްޓަ އެއްވާކަމުގައެވެ.

29. ވަގުތީ އަމުރު މުރާޖަޢާގައި ކުއްޖާގެ މަސްލަހަތު ފަހިކުރާނެ ކަންތައްތަކާއި ގޮތް ސާފުކޮށް ފަދަ ދި ފުރުސަތުގައި ބަޔާންކޮށްދެއްވާފައި، މިގޮތުން، ކުއްޖާ ގެ ކަންކަން ނިންމުމުގައި އެންމެ

އިސްކަށް ދޭންވާނީ އެ ކުއްޖާގެ މަސްލަހަތު ހިމާޔަތްކުރުމަށްޓަކައި، މިގޮތުން ކުއްޖާ ދިރިއުޅުމުން އަންނަ މާހައުލާއި (ކުއްޖާގެ ބައްޕަ ފަރާތުގެ މާމައާއެކު ދިރިއުޅޭ މާހައުލު) ކުއްޖާގެ މަންމަ ކުއްޖާ ގޮވައިގެން އުޅެން ގަސްދުކުރާ މާހައުލުތަކާ ކުއްޖާގެ އުންމީދަކީ އަސާސީ ބޭނުންތަކެއް ފުރިހަމަކޮށްދިނުން ހުރި ކުއްޖާގެ ރައްކާތެރިކަމަށް ހުރަސް އެޅޭފަދަ އެއްވެސްކަމެއް ފޯރުކޮށްދިނުމާ މާހައުލެއް ނޫންކަމަށް މިނިސްޓްރީން މައުލޫމާތު ދީފައިވާކަމަށް، ފެމިލީ ކޯޓުގެ ނަންބަރު B4/2026/2 ވަގުތީ އަމުރު ނެރުނުއިރު އޮތް ހާލަތު ބަދަލުވެފައިވާ މިހާލަތުގައި، ކުއްޖާގެ މަސްލަހަތާ ކުއްޖާގެ ރައްކާތެރިކަމަށް އިހުމާލުވުމުގެ ތުހުމަތުތަކަށް އޮތް ފަރާތަކާއެކު ދޫކޮށް ޕްރޮބޭޝަން ސަރވިސްއިން ކުއްޖާގެ ހާލަތު ގާތުން ބަލައި މޮނިޓަރ ކުރުވުން މޮނިޓަރިންގެ ރިޕޯޓްތައްގެ ދަށުން ބަލަހައްޓަވަންވާނެ، ކުއްޖާ ބަލަހައްޓަމުން ދަށުގައި ކުއްޖާގެ ރައްކާތެރިކަމާއި ސަލާމަތަށް ކަންބޮޑުވާފަދަ ކަންތައްތަކެއް ކުރިމަގުގައި ދިމާވެދާނެކަން ދެކިވަޑައިގަނެ، ކުއްޖާއަށް ބޭނުންވާ އަޅާލުމާއި ރައްކާތެރިކަމާއި، ހިމާޔަތް ދޭންވާފަދަ ފަރާތަކުގެ ބެލުމުގެ ދަށުގައި ކުއްޖާ ހުރުންކަމަށް ޝަރީޢަތަށް ފެނިވަޑައިގަންނަވަމެވެ.

30. މިކަންކަމަށް ބަލާއިރު، ފެމިލީ ކޯޓުގެ ނިންމުމަކީ، ފެމިލީ ކޯޓުގެ ކުރީގައި ނިންމި ނިންމުމުގެ ހާލަތު ބަދަލުވެފައިވާ މިހާލަތުގައި ކުއްޖާގެ މަސްލަހަތާ ކުއްޖާގެ ރައްކާތެރިކަމަށް އިހުމާލުވުމުގެ ތުހުމަތުތަކަށް އޮތް ފަރާތަކާއެކު ދޫކޮށް ޕްރޮބޭޝަން ސަރވިސްއިން ކުއްޖާގެ ހާލަތު ގާތުން ބަލައި މޮނިޓަރ ކުރުވުން މޮނިޓަރިންގެ ރިޕޯޓްތައްގެ ދަށުން ބަހައްޓަވަންދާނެ، މިގޮތުގެ ކުއްޖާ ހުރި މާހައުލަކީ ރައްކާތެރި މާހައުލެއް ކަމުގައިވާތީ އަދި ކުއްޖާގެ ރައްކާތެރިކަމާއި ސަލާމަތަށް ކަންބޮޑުވާ ފަދަ ކަންތައްތަކެއް ފާހަގަކުރެވި ތުހުމަތު ކުއްޖާގެ ހިމާޔަތް ދެވޭނެ މާހައުލެއްގައި ބަހައްޓަން ކަމުގައެވެ.

31. ކުއްޖާގެ މަންމަ ގާތުގައި ކުއްޖާ ދިރިއުޅުއްވުނު ކަންބޮޑުވާ ކަންކަން ފާހަގަކުރެވިފައިވާކަމަށް ފެމިލީ ކޯޓުގެ ވަގުތީ އަމުރުގެ ނިންމުމުގައިވެސް ބަޔާންކުރެވިފައިވާކަމަށް، އެއީ ފެމިލީ ކޯޓުން ކުއްޖާގެ

މަންމައާ ކުއްޖާ ބައްދަލުކުރުމުގެ އަމުރެއް ނެރެދީފައިވަނީ ކުއްޖާގެ ބައްޕަ ފަރާތުގެ މާމަގެ ވިސާ ހަމަވެ، ޓޫރިސްޓު ހިލާފަށް ދިވެހިރާއްޖޭގައި އުޅެމުންދާކަމަށް ޤަބޫލުކުރެވިގެންކަމުގައި، އެހެންނަމަވެސް މި ހާލަތް ބަދަލުވެފައިވާތީ އާއި ފުރުޞަތު ކޯޓުގެ ވަގުތީ އަމުރު ނިންމުމުގައިވެސް ކުއްޖާގެ މަންމަ ގޮތުގައި ކުއްޖާ ދިރިއުޅުނުއިރު ކަންބޮޑުވާ ކަންކަން ފާހަގަކުރެވިފައިވާތީ ކުއްޖާއަށް މަސްލަހަތު ބޭނުންވާ އަދި ތަރުބިއްޔަތުކަން ބޭނު ގޮތަކަށް ކުއްޖާގެ ބައްޕަ ފަރާތުގެ މާމަގެ ގާތުގައި ހުރުންކަމަށް ނިންމާފައިވާކަމުގައެވެ.

32. މި މައްސަލައިގައި ފަނޑިޔާރުގެ ނިންމުން ނިންމާފައިވަނީ ކުއްޖާހުރި ހާލަތާއި ވަށައިގެންހުރި އެންމެހައި ކަންކަމަށް ރިޢާޔަތްކޮށްފައިކަމުގައި، މިގޮތުން ކުއްޖާގެ މަންމަގެ ގޮތުގައި ހުރި ހުރުމުގައި ދިމާވި ކަންކަމުގައި، ކުއްޖާގެ ޢަމަލުތަކާއި، ކުއްޖާ ހުރި މާހައުލުގައި އަދި އެ މާހައުލުން ކުއްޖާއަށް ލިބޭން ރައްކާތެރިކަމަށް ފަނޑިޔާރު ރިޢާޔަތްކޮށްފައިވާކަން އެނގޭކަމުގައި، މިހާލަތުގައި ފަނޑިޔާރު މައްސަލަ ނިންމާފައިވަނީ ކުޑަކުދިންގެ ހައްޤުތައް ރައްކާތެރިކުރުމުގެ ޤާނޫނުގެ 8 ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ އެއްގޮތަށް ކުއްޖާގެ މަސްލަހަތަށް ފުރިހަމައަށް ރިޢާޔަތްކޮށްފައިވާކަމުގައެވެ.

33. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު 2023/HC-A/112 ޤަޟިއްޔާގައިވެސް ބައިނަލްއަޤްވާމީ ކުއްޖާގެ މަސްލަހަތު އިސްކުރުން ކަމުގައިވާއިރު، މި މައްސަލަ ނިންމާފައިވަނީ މި އުސޫލުގެ ދަށުންކަމުގައި، މި ޤަޟިއްޔާއާ ގުޅޭ ކޯޓުގެ ނިންމުން ހިފާފާ ޒާތުން އިސްތިއުނާފުކުރި ފަރާތަށް ބެލެވިފައި ނުވާކަމުގައެވެ.

34. ނެތިކަމުން ވަކި ތޫރަހައް ނުލެ ދަރު ކޯޓުގެ ފަނޑިޔާރު އިޖުތިހާދުކުރި ގޮތް އިސްލާމް ބައިނަލްއަޤްވާމީ އުސޫލުތަކާއި ހަވާލާދީ ގޮސްފައިވާތީ އިސްތިއުނާފުގައި ބެލެވިފައިނުވާކަމުގައި، ހަމައެކަނި

އެފަރާތުން ދިފާޢަށްކުރަން ބޭނުންވާ ކަންކަމަށް ދިފާޢަށްޓަކައި ޝާހިދުން ދަށް ކޯޓުގެ ނިންމުން ޕްރޮސީޖަރ ގޮތުން ނުހަމަކަމުގައެވެ.

35. އިސްތިއުނާފު ރައްދުވާ ފަރާތުން އެދިފައިވަނީ ޖުވެނައިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު B4/2026/8 ނިންމުން ދަމަހައްޓައި، އެ މައްސަލަ ބާޠިލުކުރަންޖެހޭ ތަނެއް ނެތްކަމުގައި ކަނޑައަޅައިދިނުމަށެވެ.

ޝަރީޢަތުން ފާހަގަކުރެވުނު ކަންތައްތައް

36. މި އިސްތިއުނާފުގައި ކުއްޖާގެ މައްސަލާގެ ފަރާތުން ބުނެފައިވާ ޖުވެނައިލް ކޯޓުގެ ނިންމުމުގައި އަދުލު ނެތުން ހާމަވާ ބަދަލުވެފައިވާކަމަށް ކޯޓުން ކަނޑައަޅާފައިވާ ކުއްޖާގެ މަސްލަހަތަށް އެންމެ ރަނގަޅު ގޮތަށް ދިފާޢަށްޓަކައިނުދެވުނުކަމުގައެވެ. އަދި އިސްތިއުނާފު ނުކުތާގައި ހިމަނާފައިވާ ޤާނޫނީ ނަޞްސުތަކެއްވެސް ބިނާވެފައި އެކަމުގެ މައްޗަށެވެ. މިގޮތުން އެ ނިންމުން،

36.1. ޖުވެނައިލް ކޯޓުގެ ޤާނޫނީ އިޖުރާއަތުގެ ގަވާއިދުގެ 75 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ)، (ށ) އަދި (ނ) ގެ 8 ވަނަ ނަންބަރާއި ޚިލާފުކަމަށްވާތީ،

36.2. އާއިލާއާބެހޭ ޤާނޫނުގެ 40 ވަނަ މާއްދާއާ ޚިލާފުކަމަށްވާތީ،

36.3. ކުޑަކުދިންގެ ހައްޤުތައް ރައްކާތެރިކުރުމުގެ ޤާނޫނުގެ 8 ވަނަ މާއްދާއާ ޚިލާފުކަމަށްވާތީ،

36.4. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޖިނާއީ ޤާނޫނުގެ 5 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) އާއި (ނ) ގެ (1) ވަނަ ނަންބަރާއި ޚިލާފުކަމަށްވާތީ، އަދި

36.5. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު 2023/HC-A/112 އާއި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު 2021/HC-A/162 ގަޟިއްޔާގައި ކަނޑައަޅާފައިވާ އުޞޫލާއި ޚިލާފުކަމުގައި ކުއްޖާގެ މައްސަލާގެ ފަރާތުން ބުނެއެވެ.

37. އެހެންކަމުން، ބަޔާންކޮށްފައިވާ ގާނޫނީ ނައްޞުތަކާއި، ކޯޓުތަކުން ކަނޑައަޅާފައިވާ އުސޫލުތަކުގެ އަލީގައި، މި އިސްތިއުނާފުގައި ޝަރީޢަތުން ޖަވާބުދޭންޖެހޭ ސުވާލަކީ، ފެމިލީ ކޯޓުގެ ވަގުތީ އަމުރު މުރާޖަޢާކޮށް އެ ކޯޓުން ނިންމުމުގައި ވަގުތީ އަމުރު ނެރުން ހާލަތު ބަދަލުވެފައިވާކަން ކޯޓަށް ކަނޑައަޅާފައިވޭ ކުއްޖާގެ މަޞްލަޙަތަށް ރިޢާޔަތްކުރުމުންނެވެ.

38. މިއީ ފެމިލީ ކޯޓުން ނެރެފައިވާ ވަގުތީ އަމުރެއް މުރާޖަޢާކުރުމަށް އެދި ހުށަހެޅުއްވުމުގެ މައްޗަށް ނިންމާފައިވާ އިސްތިއުނާފުކުރުމަށް އެދި ހުށަހަޅާފައިވާ މައްސަލައެއްކަމުން، އާއިލީ މައްސަލަތަކުގައި ވަގުތީ އަމުރު ނެރުމާއި، އެ އަމުރު މުރާޖަޢާކުރުމުގެ އިޖުރާއަތު ބަޔާންކުރަމެވެ.

39. ފެމިލީ ކޯޓަށް ހުށަހެޅޭ ފައިސާއާބެހޭ މައްސަލަތަކުގައި، ވަގުތީ އަމުރެއް ދޭ ނައްޞުތައް ބަޔާންކުރަނީ ފެމިލީ ކޯޓުގެ އާއިލީ އިޖުރާއަތުގެ ގަވާއިދުގެ ބާރަވަނަ ބައިގައެވެ. މިގޮތުން، ވަގުތީ އަމުރަކީ، ކޯޓަށް ހުށަހެޅިފައިވާ މައްސަލައަކާ ގުޅިގެން، އެ މައްސަލައެއް ނިމުމުގެ ކުރިން ކޯޓުން ފިޔަވަޅެއް [illegible] މައްސަލައިގައި ހިމެނޭ ދެ ފަރާތަކަށް ނުވަތަ ލިބިފައިވާ ދަރިންނަށް ގެއްލުމެއް ލިބިދާނެކަމަށް ބެލެވޭ ސަބަބެއް ހުރުމާއެކު، އެކަމާ ގުޅިގެން ކަމެއް ކުރުމަށް ނުވަތަ ކަމެއް ނުކުރުމަށް ކޯޓުން ކުރާ އަމުރު، ނުވަތަ އެކަމާ ގުޅިގެން ކޯޓުން އަޅާ ފިޔަވަޅެކެވެ.[7]

40. އާއިލީ މައްސަލަތަކުގައި ވަގުތީ އަމުރަކަށް ނުވަތަ ފިޔަވަޅެއް އަޅައިދިނުމަށް އެދި ހުށަހެޅުމުން، އެފަދަ އަމުރެއް ނެރެންޖެހޭތޯ ބަލައި، އެ އަމުރެއް ނެރުމަކީ އެ މައްސަލައިގައި ޙައްޤު އެންމެ އަދުލުވެރި ގޮތަކަށް ކޯޓަށް ފެނިއްޖެނަމަ، އެފަދަ އަމުރެއް ނެރުމުގެ އިޚްތިޔާރު އާއިލީ އިޖުރާއަތުގެ ގަވާއިދުން ކޯޓަށް ދީފައިވެއެވެ.[8]

[7] ފެމިލީ ކޯޓުގެ އާއިލީ އިޖުރާއަތުގެ ގަވާއިދުގެ 75 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގައި މިފަދައިން ބަޔާންކުރާއިރު، ފުލްބެންޗް ކޯޓުތަކުން ހަދާ އުސޫލު ނަންބަރު 2022/G-26 "ފުލްބެންޗް ކޯޓުތަކުގެ އާއިލީ އިޖުރާއަތުގެ އުސޫލު"ގެ 71 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގައި މިފަދައިން ބަޔާންކުރެވިފައިވެއެވެ.
[8] ފެމިލީ ކޯޓުގެ އާއިލީ އިޖުރާއަތުގެ ގަވާއިދުގެ 75 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ) އަދި ފުލްބެންޗް ކޯޓުތަކުގެ އާއިލީ އިޖުރާއަތުގެ އުސޫލުގެ 71 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ) ގައި މިފަދައިން ބަޔާންކުރެވިފައިވެއެވެ.

41. ވަގުތީ އަމުރުގެ ހުށަހެޅުންތަކާދުރު ގޮތް ކަނޑައެޅުއްވުމުގައި އާދީ އިޖުރާއަތުގައި ބަޔާންކުރާ އުސޫލުތަކަށް ރިޢާޔަތްކުރުމުގެ އިތުރުން، ވަގުތީ އަމުރު ނެރުމުގައި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2012/SC-A/21 **ނުކުސްޓޮބިޕ ލިމިޓެޑް (އަސްޓަބުރެލާ) ވ. އުނޖި ކޯޕަރޭޝަން ކޯމިޝަން** (މީގެ ފަހުން "ނުކުސްޓޮބިޕ" ވަސީލަތާ) ކަނޑައަޅާފައިވާ އުސޫލުތަކަށް ރިޢާޔަތްކުރަންޖެހެއެވެ. މީގެ އިތުރުން، ވަގުތީ އަމުރު ހުކުމްކުރުމުގައި ކުރިން ސާބިތުވާނަމަ، ލިބިދާނޭ ގެއްލުމަށް ބަދަލުދިނުމުގެ ޒާމިނެއް ވަކި މުއްދަތަކަށް 8 ވަނަ މާއްދާއަށްފަސް ރިޢާޔަތްކުރަންވާނެއެވެ.

42. މި މައްސަލައިގައި ކޯޓުން ވަގުތީ އަމުރު ނެރެފައިވަނީ މިކަންކަމަށް ރިޢާޔަތްކޮށްގެންކަން އެ ވަގުތީ އަމުރަށް ބެލުމުން އެނގެއެވެ. މީގެ އިތުރުން، ވަގުތީ އަމުރު ނެރެފައިވަނީ ކަނޑައެޅިފައިވާ އުސޫލުތަކާ ޚިލާފަށްކަމުގެ ދަޢުވާއެއް މި އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން ހުށަހަޅާފައެއްނުވެއެވެ.

43. އަމުރު މުރާޖަޢާކުރުމުގެ މައްސޫލިއްޔަތު ކޯޓުތަކުން ނިންމުންތަކަށް ބަލާއިރު، ވަގުތީ ގޮތެއްގައި އަމާޒަކީ ޙިމާޔަތްދޭން ބޭނުންވާ ބަދަލުވެދާނެ ނުވަތަ ކުރިން ނިންމާ ޤަރާރުގެ ނިންމުން ބިނާކުރި ސަބަބަށް އަސަރުކުރާނެ ފަދަ އިތުރު ކަމެއް ނުވަތަ ސަބަބެއް އޮތްކަމުގެ ހުރި ހިނގައްޖެނަމަ، އެކަންކަމުގެ މައްޗަށް ރިޢާޔަތްކުރުމަށްފަހު، ދެން ކޯޓުން ކުރިން ނިންމާފައިވާ ނިންމުން އެ ކޯޓުން ބަދަލުކުރުމަކީ ކުރިމަތިވުންކަމުގައި މި ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2019/HC-S-A/15 **ޙުސައިން ހަމީދާން ވ. މުޙައްމަދު ޝާހިދު** ޤަޟިއްޔާގައި ކަނޑައަޅާފައިވެއެވެ.[9]

44. މީގެ އިތުރުން، މި ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2021/HC-A/97 **ކިރިސްޓީނާ ކޮރެއްޓް ވ. އިބްރާހީމް ޝާކިރު** ޤަޟިއްޔާގައިވެސް، ވަގުތީ އަމުރު ނެރުނުއިރު އޮތް ހާލަތު ބަދަލުވެއްޖެނަމަ، ކުރިން ނިންމާފައިވާ ނިންމުން ރިވިއުކުރުމަށް އެ ނިންމުން ނިންމި ކޯޓަށް ހުށަހެޅުމުގެ ބާރެއް

[9] މިކަން މި ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2023/HC-A/165 (ސްޓޭޓް ބޭންކް އޮފް އިންޑިއާ (މާލެ ބްރާންޗް) ވ. ގަސްތުވި އައިލެންޑް ރިސޯޓް ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑް އަދި އިތުރު 5 ފަރާތެއް) ޤަޟިއްޔާގައި ފާހަގަކޮށްފައިވެއެވެ.

ލިބިގެންވާކަމަށާއި، [10] ކޯޓުން މި ބާބު ބޭނުންކުރުމުގައި އެ މައްސަލައިގެ ވަރައިގެންވާ ކަންތައްތަކާއި ޙާލަތާއި ބާވަތާއި ބާރުތަކާއި މައްސަލައިގައި ވަގުތީ އަމުރަކަށް އެދި ހުށަހަޅާފައިވާ ހުށަހެޅުމުގެ މައްޗަށް ބަލައި، ވަގުތީ އަމުރެއް ނުވަތަ ފިޔަވަޅެއް އެޅުމަކީ މައްސަލަ ބަލާ ފަނޑިޔާރަކަށް ލިބިދޭ އިޚްތިޔާރީ ބާރެއްކަން، މި ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2015/HC-A/67 **ޝަރީފާ ޙަސަން ވ. މުޙައްމަދު ރަޝީދު** ޤަޟިއްޔާގައި މި ކޯޓުން ކަނޑައަޅާފައިވެއެވެ.

45. ޢާއިލީ މައްސަލަތަކުގައި ކޯޓުން ނެރެފައިވާ ވަގުތީ އަމުރު މުރާޖަޢާކުރެވޭނެ ހާލަތްތައް ފެމިލީ ކޯޓުގެ ޢާއިލީ އިޖުރާއަތުގެ ގަވާއިދުގައި ބަޔާންކުރާއިރު، އެ އިޖުރާއަތު ޚާއްޞަ ބަޔާންކޮށްފައިވަނީ މައްސަލައިގެ ޙަޟާނަތުގެ ޙައްޤު ބާޠިލުކުރުމާއި ނަފަޤާގައިވާ އަމުރުތަކަކަށެވެ.[11] މިގޮތުން، ޙައްޤު ބާޠިލުކުރުމުގައި ނުނެރޭ އަމުރެއް، އެ އަމުރު ރައްދުވާ ފަރާތަށް ލިބުމުން، އެ އަމުރު މުރާޖަޢާކުރުމަށް އެދި ހުށަހެޅިދާނެކަމަށް ބަޔާންކުރައްވާފައެވެ. އަދި ޙަޟާނަތުގެ ޙައްޤު ބާޠިލުކުރުމުގައި ނަފަޤާގައިވާ އަމުރުތައް މުރާޖަޢާކުރުމަށް އެދި ހުށަހެޅޭނީ، ޙައްޤު ބާޠިލުކުރުމުގައި ނުނެރިދިނުމަށް ހުށަހެޅުމުގައި ހާމަކުރަންޖެހޭ ބަޔާނެއްގައި ހާމަކުރަން ޖެހޭނަމަ، ނުވަތަ އަމުރަށް އެދިފައިވާ ފަރާތުން އެ އަމުރުގައިވާ ޝަރުޠާ ޚިލާފުވެއްޖެނަމަ، ނުވަތަ މައްސަލައިގެ ބާވަތަށް ބަދަލު އައިސްފައިވާނަމަ، ނުވަތަ އަމުރެއް ނެރެދިނުމަށް މައްސަލައިގެ ބާވަތު ތަސްދީޤުކުރަން ނުފެންނަނަމަ، ނުވަތަ އަމުރު ނެރެދިނުމަށްފަހު އަމުރަށް އެދުނު ފަރާތުން މައްސަލަ އަވަހަކަށް ކުރިއަށް ގެންދިއުމަށް ފިޔަވަޅު އަޅާނަމަ، ނުވަތަ އަމުރު ނުކުރުމުގެ ސަބަބުން ރައްދުވުން ބުރައެއް އެއްވެސް ފަރާތަކަށް އުނދަގޫ ޖެހިފައިވާނަމަކަން ފެމިލީ ކޯޓުގެ ޢާއިލީ އިޖުރާއަތުގެ ގަވާއިދުގެ 77 ވަނަ މާއްދާގެ (ބ) ގައި ބަޔާންކުރެއެވެ.[12]

[10] މިކަން ފާހަގަކޮށްފައިވަނީ މި ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2014/HC-A/132 (މުޙައްމަދު އަސްލަމް ވ. ބިއާން ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑް) ޤަޟިއްޔާ ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ.

[11] ފެމިލީ ކޯޓުގެ ޢާއިލީ އިޖުރާއަތުގެ ގަވާއިދުގެ 77 ވަނަ މާއްދާގެ (ރ) އަދި ޑިސްޓްރިކްޓް ކޯޓުތަކުގެ ޢާއިލީ އިޖުރާއަތުގެ އުސޫލުގެ 73 ވަނަ މާއްދާގެ (ރ) ގައި މިފަދައިން ބަޔާންކުރެއެވެ.

[12] ޑިސްޓްރިކްޓް ކޯޓުތަކުގެ ޢާއިލީ އިޖުރާއަތުގެ އުސޫލުގެ 73 ވަނަ މާއްދާގެ (ބ) ގައި މިފަދައިން ބަޔާންކުރެއެވެ.

46. މި އިސްތިއުނާފުގައި ހިމެނޭ ވަގުތީ އަމުރެއް މުރާޖަޢާކުރުމަށް އެދި ހުށަހެޅުމުން ކޯޓުން ނިންމި ނިންމުމެއްކަމުގައިވާތީ، އަދި މި ވަގުތީ އަމުރު ކޯޓުން ނެރެފައިވަނީ މައްސަލައިގެ ހަޤީޤަތުގެ ބާސްތަކުގައިކަމުން، އެއް ހަޤީޤަތުގެ ޒާހިރު ބާސްތަކުގައި ނެރެފައިވާ އަމުރު މުރާޖަޢާކުރުމަށް ކަނޑައެޅިފައިވާ އިޖުރާއަތު އަކުރުން އަކުރަށް ތަބީޢުވެފައިނުވާކަމަކަށް ނުފެނެއެވެ. އެހެންކަމުން، ހަބޭފުޅުންގެ ބާސްތަކުގައި ނެރެފައިވާ ވަގުތީ އަމުރަށް މުރާޖަޢާކުރުމަށް އެދި ހުށަހަޅާ ހުށަހެޅުމުގައި، މި ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2019/HC-S-A/15 **ޙުސައިން ހަމްދާން ވ. މުޙައްމަދު ޝިހާބު** ޤަޟިއްޔާގައިވާ ބާވަތަށް ގުޅުވެރިވެފައިވާތީ ބަލާއިރު އިތުރުން، ފުރިހަމަ ކޯޓުގެ ޚާއްޞަ އިޖުރާއަތުގެ ގަވާއިދުގެ 77 ވަނަ މާއްދާގެ (ބ) ގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ސަބަބުތަކާ ބެލުމުގައި ހުށަހަޅާ ޢަމަލުކޮށްފައިވާކަން ނުފެނެއެވެ.

47. މީގެ އިތުރުން، މި ނިންމުމުގެ 22 ވަނަ ނުކުތާގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ފަދައިން، ވަގުތީ އަމުރެއް ނެރެދިނުމަށް އެދި ހުށަހަޅާ ހުށަހެޅުންތަކުގައި، ކޯޓުތަކުން ޝާމިލުވާނަމަ، އެކަމާ ދުވަސް ޖެހޭގޮތް ނިންމުމުގައި ކޯޓުތަކުންގެ ބައެއް ޝަރީޢަތްކުރުމުގެ ޤާނޫނުގެ 8 ވަނަ މާއްދާއަށް ރިޢާޔަތްކުރަންޖެހޭނެކަން ފާހަގަކޮށްފައިވާނެއެވެ. މި އުސޫލު އަމުރު މުރާޖަޢާގެ މައްސަލަތަކަށްވެސް ތަޠުބީޤުވާނެއެވެ.

48. އެހެނީ، ކޯޓުތަކުގެ ކަންކަން ނިންމުމުގައި އިސްކަމެއް އެންމެ ދޭންވާނީ، އެކަމެއްގެ މަސްލަޙަތު ހިމާޔަތްކުރުމަށްކަމުގައިވާތީއެވެ.

49. ކޯޓުތަކުންގެ ބައެއް ޝަރީޢަތްކުރުމުގެ ޤާނޫނުގެ 8 ވަނަ މާއްދާއާއި ކޯޓުތަކުންގެ ބައެއް ބަޔާންކުރާ މާއްދާތަކުގެ ތަރުތީބުން އަސާސީ އެއް މާއްދާއެވެ. މި މާއްދާގައިވަނީ، ދަށުކޮޅުގެ އިދާރީބާރުން ނުވަތަ ސަރުކާރު ކޮމިޝަންތަކުން ނުވަތަ ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުން ނުވަތަ އިޤްތިޞާދީ ބާރުވެރިން ފުރުޞަތު ނުވަތަ އަމިއްލަ ދައުލަތުގެ ހިމާޔަތްކުރުމަށް ނުވަތަ

ބެލެނިވެރިން ކަމުގައިވިޔަސް، ކުޑަކުއްޖާގެ ކަންކަން ނިންމުމުގައި އެންމެ އިސްކަމެއް ދޭންވާނީ، އެކުއްޖާގެ މަސްލަހަތު ރިއާޔަތްކުރުމަށްކަމުގައެވެ.

50. ކުއްޖާގެ މަސްލަހަތަށް އިސްކަންދިނުމުގައި، ކޮންމެ ކުއްޖަކާ ގުޅޭ ގޮތުން ނިންމާ ނިންމުމަކީ، އެ ކުއްޖަކު ހުރި ހާލަތަކާއި، އެ ކުއްޖާއާ ގުޅުވައިގެން ހުރި ވަށައިގެންވާ ކަންކަމަށް ރިއާޔަތްކޮށް، ކޮންމެ ކުއްޖެއްގެ ހާލަތު ވަކިން ވަޒަންކޮށް ނިންމާ ނިންމުމެކެވެ. މިކަން ސާފުވަނީ މި މާއްދާގެ (ނ) އިންނެވެ. އެހެންކަމުން، އާންމު މިންގަނޑެއްކަން ކުއްޖާގެ މަސްލަހަތު ވަޒަންކުރުމުގައި އެ ނިންމުމެއް ބިނާވާ ކުއްޖާގެ ހާލަތާއި، ވަށައިގެންވާ ކަންކަން ދެނެގަނެ، ނިންމުން ނިންމަންޖެހެނީ subjective މިންގަނޑެއްކަން އެކަންކަން ވަޒަންކުރުމަށްފަހުއެވެ. މިކަން މި ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2025/HC-A/124 ޤަޟިއްޔާގައިވެސް އަހުލުން ބަޔާންކުރެވިފައެވެ. މިކަން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2025/SC-A/54 **މުޙައްމަދު ވ. ޢާއިޝަތު** ޤަޟިއްޔާއިންވެސް ދެނެގަނެވެއެވެ. އެ ޤަޟިއްޔާގައިވާ، ކޮންމެ ކުއްޖަކާ ގުޅޭގޮތުން ގޮތެއް ނިންމަންޖެހެނީ ވަކިވަކިން އެ ކުއްޖާގެ މަސްލަހަތަށް އިސްކަންދީގެންކަމުގައެވެ.

51. މި ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2023/HC-A/112 ޤަޟިއްޔާއަކީ ކުޑަކުއްޖަކު ހިފުން އާއިލީ މައްސަލައަކާ ގުޅުންހުރި ވަގުތީ އަމުރެއްގެ އިސްތިއުނާފު މައްސަލައަކަށްވާއިރު، އެ މައްސަލައިގައި ކުއްޖާގެ މަސްލަހަތު ބެލީ މަންމައާއި ބައްޕަގެ ދެމެދުއިން ކާކުގެ ކައިރީގައި ހުރުމުންތޯ ބަލާފައި، ކުޑަކުދިންގެ ހައްޤުތަކާބެހޭ ޤާނޫނުގެ 8 ވަނަ މާއްދާގައިވާ އުސޫލުތަކާ ރިޢާޔަތްކުރަންވާނެކަމަށް ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ. މިއީ މި މައްސަލައިގެ ratio ކަމުގައި ބެލެވެއެވެ.

52. އެއްވެސް ފަރާތަކުން ވަކި ކަމަކާ ގުޅޭ ގޮތުން ކުއްޖާގެ މަސްލަޙަތަށް އެންމެ ފުއްދާދި ގޮތް ކަނޑައަޅަންޖެހިއްޖެ ޙާލަތްތަކުގައި، އެކަން ކަނޑައެޅުމުގައި ރިޢާޔަތްކުރަންޖެހޭ އާންމު މިންގަނޑު ކުޑަކުދިންގެ ޙައްޤުތަށް ރައްކާތެރިކުރުމުގެ ޤާނޫނުގެ 8 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގައި ބަޔާންކުރެއެވެ.[13]

53. މިއީ އާންމު މިންގަނޑެކެވެ. މިއީ exhaustive list އެއްނޫނެވެ. މީގެ މާނައަކީ، ކުދިންގެ ޙާލަތަށް ބަލައި، މި މިންގަނޑުގައި ބަޔާންކުރާ ކަންތައްތަކުގެ އިތުރުން، އިތުރު ކަމަކަށް ނުވަތަ ކަންކަމަށް ރިޢާޔަތްކުރަންޖެހިދާނެއެވެ. އެއީ ކުދިންގެ ޙާލަތަކާއި، އަދި ވަޒަނުދެންނާ ކަންކަމާ ބިނާވާ ކަމެކެވެ. މީގެ އިތުރުން، ބަޔާންކުރެވިފައިނުވާ މިންގަނޑުތަކަށް ބަލަހައްޓަންދިނުމުގައި ބަލަންވާނީ، އެ މިންގަނޑު ކުއްޖާގެ ޙާލަތާއި ގުޅޭ މިންވަރެވެ. އެ ޙާލަތަކާ ގުޅޭ ނިސްބަތަކަށެވެ. މި މިންގަނޑު ތަޠުބީޤުކުރުމުގައި މި މިންގަނޑުގައި ބަޔާންކުރާ އާންމު މަޤްޞަދަށް ރިޢާޔަތްކުރަންޖެހޭނެއެވެ.[14]

54. މި މައްސަލައިގައި އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުގެ އިސްތިއުނާފީ ބަޔާނަށް، ފެމިލީ ކޯޓުގެ ވަގުތީ އަމުރު މުރާޖަޢާކުރުމުގައި، ވަގުތީ އަމުރު ނެރުނު ޙާލަތު ބަދަލުވެފައިވާކަމަށް ކޯޓުން ކަނޑައަޅާފައިވަނީ ކުއްޖާގެ މަސްލަޙަތަށް އެންމެ ރަނގަޅު ގޮތަށް ރިޢާޔަތްކޮށްފައިނުވާކަމަށް ބަޔާންކޮށްފައެވެ.

55. މިގޮތުން، ދަށު ކޯޓުގެ ނިންމުން ފެމިލީ ކޯޓުގެ ޢާއިލީ އިޖުރާއަތުގެ ގަވާއިދުގެ 75 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) އާއި (ށ) އަދި (ބ) (8) ވަނަ ނަންބަރާއި ޚިލާފުކަމަށް އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން ބުނެއެވެ.

---

[13] 8 (ހ) ކުއްޖާގެ މަސްލަޙަތަށް އިސްކަންދިނުމުގައި، ކޯޓުން ކުއްޖަކާ ގުޅޭގޮތުންވެސް ގޮތެއް ނިންމަންވާނީ، އެކުއްޖަކު ހުރި ޙާލަތަކާއި ވަޒަނުދެންނާ އެންމެހައި ކަންކަމަށް ރިޢާޔަތްކުރުމަށްފަހު، ކޯޓުން ކުއްޖެއްގެ މައްސަލަ ވަކިންނެވެ. އެގޮތުން، އެއްވެސް ފަރާތަކުން ވަކި ކަމަކާ ގުޅޭގޮތުން ކުއްޖާގެ މަސްލަޙަތަށް އެންމެ ފުއްދާދި ގޮތް ކަނޑައަޅަންޖެހިއްޖެ ޙާލަތްތަކުގައި، އެކަން ކަނޑައަޅަންވާނީ އަންނަނިވި އާންމު މިންގަނޑުތަކަށް ރިޢާޔަތްކުރުމަށްފަހުގައެވެ.
(1) ކުއްޖާ އެކަމާމެދު ދެކޭ ގޮތް؛
(2) ކުއްޖާގެ އަމިއްލަވަންތަކަން؛
(3) ކުއްޖާ ޢާއިލީ މާޙައުލެއްގައި ދިރިހުރުމުގެ މުހިއްމުކަމާއި ޢާއިލާގެ ގުޅުންބަދަހިކުރުމާ ކުއްޖާއާ ދުރުދުރު ގޮސްގެން ދުވަހުގެ މުހިއްމުކަން؛
(4) ކުއްޖާއަށް ލިބެންޖެހޭ އަޚްލާޤީ، ތަރުބިއްޔަތާއި، ސަޤާފަތީ ތަރުބިއްޔަތުކަން؛
(5) ދުވަހަކު ސިއްޙަތުގައި ދިރިހުރުމުގެ ޙައްޤު؛
(6) ކުއްޖާއަށް ލިބޭ އުނގެނުމުގެ ޙައްޤު؛
(7) ކުއްޖާގެ އިޖުތިމާޢީ ނުވަތަ އެއްނޫންވެސް ޙާލަތު.

[14] ކުޑަކުދިންގެ ޙައްޤުތަށް ރައްކާތެރިކުރުމުގެ ޤާނޫނުގެ 8 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ)

މި ނައްސަޔާ ވަގުތީ އަމުރުގެ ތަޢްރީފާއި، ވަގުތީ އަމުރުކަން އުފެއްދެނިވަ އުފެދި އަމުރެއް ނެރެންޖެހޭނީ ބަލައި އެ އަމުރެއް ނެރުމަކީ އެންމެ ޒަރޫރީވެގެންކަމަށް ފެންނަނަމަ، އުފެދި އަމުރެއް ނެރުމުގެ އިޚްތިޔާރު ކޯޓަށް ލިބިދީފައިވާކަމީ، ވަގުތީ އަމުރެއް ނެރެންޖެހޭކަމަށް ޤަބޫލުކުރެވޭ ސަބަބެއް އޮތްނަމަ ވަގުތީ އަމުރަކަށް އެދި ހުށަހަޅާފައިވާކަމަށް ބައްލަވާ ނަގްސާންވުމަކެވެ.

56. މި މައްސަލައިގައި ފުރަތަމަ ކޯޓުގެ ނަންބަރު B4/2026/2 ވަގުތީ އަމުރު ނެރުމުގައި ފުރަތަމަ ކޯޓުގެ ޢާއިލީ އިޖުރާއަތުގެ ގަވާއިދުގެ 75 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) އަދި (ށ) އަށް ރިޢާޔަތްކުރެވިފައެވެ. އަދި އޭގެ އިތުރުން ވަގުތީ އަމުރު ނެރުމުގައި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ **ޝުކްސްބެޖް** ޤަޟިއްޔާގައި ކަނޑައަޅާފައިވާ އުސޫލުތަކަށްވެސް ތަބާވެވިފައިނުވެއެވެ. މިކަމުގައި ބަހުސްއެއްނެތެވެ. އަދި މިއީ އިސްތިއުނާފު ކުރެވިފައިވާ ނިންމުމެއްގައި ވެސް ނެތެވެ.

57. މި ވަގުތީ އަމުރު މުރާޖަޢާކުރުމަށް އެދި ކުއްޖާގެ ބައްޕަ ފަރާތުން ހުށަހެޅުމުން، އެކަމާބެހޭ ގޮތުން ނިންމުމުގައި މި ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2019/HC-S-A/15 **ޙުސައިން ހަމްދާން ވ. މުޙައްމަދު ޒާހިރު** ޤަޟިއްޔާގެ އަރިހުގައި ވަގުތީ އަމުރު މުރާޖަޢާކުރުމުގެ ބާވަތްތަކެއް އެ ނިންމުމުގައި ބަޔާންކޮށް، އެ މުރާޖަޢާގައި ޝަރީޢަތުގެ ކުރިމަތީގައި އޮތް ސުވާލަކީ އަމުރު ނެރުނުއިރު އޮތް ހާލަތު ބަދަލުވެފައިވޭތޯ ކަނޑައެޅުންކަމުގައި ބަޔާންކުރައްވައެވެ.

58. ފުރަތަމަ ކޯޓުގެ ނަންބަރު B4/2026/2 ވަގުތީ އަމުރު ނެރުމުގައި ރިޢާޔަތްކުރައްވާފައިވަނީ 02 (ދޭއް) ކަމަކަށްކަން އެނގެއެވެ. އެއީ ކުއްޖާގެ ބައްޕައަކީ ޖަލުގައި ހުކުމް ތަންފީޛުކުރަމުންދާ ފަރާތެއްކަމެވެ. އެ ހާލަތު ބަދަލުވެފައިނުވާކަން ވަގުތީ އަމުރު މުރާޖަޢާކުރުމުގައިވެސް ފާހަގަކޮށްފައިވެއެވެ. ވަގުތީ އަމުރު ނެރުމުގައި ރިޢާޔަތްކުރައްވާ ދެވަނަ ކަމަކީ، ކުއްޖާގެ ބައްޕަ ފަރާތު މާމައަކީ ދިވެހިރާއްޖޭގެ އިމިގްރޭޝަން ޤާނޫނާ ޚިލާފަށް ވިސާނެތި ދިވެހިރާއްޖޭގައި އުޅޭ ބިދޭސީ ފަރާތެއްކަމުން، އެ ފަރާތުގެ ބެލުމުގެ ދަށުގައި ކުއްޖާ ބެހެއްޓުމަކީ ކުއްޖާގެ މަސްލަހަތަށް އެކަށީގެން ގޮތެއްކަމުގައި

ނުދެކޭކަމަށް ޗައިލްޑް އެންޑް ފެމިލީ ޕްރޮޓެކްޝަން ސަރވިސްއިން ބުނާ ބުނުމެވެ. ވަގުތީ އަމުރު މުރާޖަޢާކުރުމަށް ކުއްޖާގެ ބައްޕަގެ ފަރާތުން ހުށަހަޅާފައިވަނީ މި ހާލަތު ބަދަލުވެފައިވާކަމަށް ބުނެއެވެ.

59. މިއީ އިތުރު ކަމެއްގެ ގޮތުގައި ވަގުތީ އަމުރުގައި ފާހަގަކުރެވިފައިވާކަމުގައި އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން ބުނި ނަމަވެސް، މިކަން ބަޔާންކޮށްފައިވަނީ އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން ވަގުތީ އަމުރަށް އެދި ހުށަހެޅި ހުށަހެޅުމުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ކަމެއްކަމަށެވެ. އެ ފަރާތުން ވަގުތީ އަމުރަށް އެދި ހުށަހެޅި ފޯމުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވަނީ ކުއްޖާ މިހާރު ހުރި އިސްޖެހާ ރައްޓެހިއެއްކަމުގައިވާ ކުއްޖާގެ ބައްޕަ ފަރާތް މާމަގެ ބެލުމުގެ ދަށުގައިކަމުގައެވެ. އަދި ކުއްޖާގެ ބައްޕަ ފަރާތުން މާމައާ އިމިގްރޭޝަން ޑިޕާޓްމަންޓާ ޒިޔާރަތް ރާއްޖޭގައި އުޅޭ ފަރާތްތަކާއެކުގައިވެސް ބެހެއްޓުމަށް އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުންނެވެ.[15]

60. ވަގުތީ އަމުރު ނެރުމުގައި ކޯޓުން މިކަމަށް ރިޢާޔަތްތެރިކަން ދިރުވައިވާކަން ކަށަވަރުވެގެންނެވީ، ވަގުތީ އަމުރުގައި ވަކި ސުޕަރވިޜަންގެ ދަށުން މިކަން ފާހަގަކޮށް، މިކަން ވަޒަންކުރުމުގައި ޗައިލްޑް އެންޑް ފެމިލީ ޕްރޮޓެކްޝަން ސަރވިސްގެ ބަޔާނާއި ރިޕޯޓު ހުށަހަޅާފައިވެއެވެ. އެހެންކަމުން، މިއީ ވަގުތީ އަމުރު ނެރުމުގައި އިތުރު ކަމެއްގެ ގޮތުގައި ފާހަގަކުރެވިފައިވާ ކަމުގައި އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން ބުނިނަމަވެސް، މިއީ ފުރަތަމަ ކޯޓުން ވަގުތީ އަމުރު ނެރުމުގައި ރިޢާޔަތްކޮށްފައިވާ ކަންކަމުގެ ތެރެއިން މައިގަނޑު ކަމެއްގެ ގޮތުގައި ޝަރީޢަތުން ފާހަގަކުރެވިފައިވާ ކަމުގައި ދެކެމެވެ.

61. އެހެންކަމުން، ވަގުތީ އަމުރު މުރާޖަޢާކުރުމުގައި ކުއްޖާގެ ބައްޕަ ފަރާތުން މާމަގެ އިމިގްރޭޝަނުގެ ހާލަތު ބަދަލުވެފައިވާކަމަށް ކުއްޖާގެ ބައްޕަގެ ފަރާތުން ހުށަހެޅުއްވުމުގެ މައްޗަށް، މި ހާލަތަށް ވަގުތީ އަމުރުގެ މުރާޖަޢާގައި ރިޢާޔަތްކުރުމަކީ އަމަލުކުރުމާ އުސޫލާއި ޒިޔާރަތް ކުރުމުގެ ކޯޓުން ކަނޑައަޅާފައިވާގޮތް ކަމުގައި ނުދެކެމެވެ.

[15] މިކަން އެނގެނީ މި މަސްއޫލިއްޔަތު ކުއްޖާގެ މަންމަގެ ފަރާތުން ލިބިފައިވާ މަސްއޫލިއްޔަތުކަމުގައި ޗައިލްޑް އެންޑް ފެމިލީ ޕްރޮޓެކްޝަން ސަރވިސްގެ ނަންބަރު 482-CFPS/146/2026/2 ސިޓީގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާއިރު، މިކަމާ ގުޅިގެން ފުރަތަމަ ކޯޓުގައި 19 ޖަނަވަރީ 2026 ގައި ބޭއްވުނު އަޑުއެހުމުގައި ވާހަކަދައްކާފައިވާތީއެވެ.

62. ޤާޟީން ވަގުތީ އަމުރު ނެރުމަށްފަހު، ކުއްޖާގެ ބައްޕަ ފަރާތުން މާމަގެ އިމިގްރޭޝަންގެ ހާލަތު ބަދަލުވެފައިވާކަން ސާފުވޭ. އެހެނީ، ކުއްޖާގެ ބައްޕަ ފަރާތުން މާމައަށް 06 ޖަނަވަރީ 2026 އިން ފެށިގެން foreigner widow visa ގައި ދިވެހިރާއްޖޭގައި އުޅޭ ފަރާތެއްކަން އެނގޭތީއެވެ. އެހެންކަމުން، އަމުރު ނެރުނުއިރު އޮތް ހާލަތު ބަދަލުވެފައިވާކަން ދޭހަކުރުމުގައި ފުރިހަ ޤާޟީން ބައްލަވާނުކުރެއްވި އެކަން ރަނގަޅަށް ވަޒަންކުރުމަށްފަހު ކަމުގައި ދެކެމެވެ.

63. ވަގުތީ އަމުރު މުރާޖަޢާކުރުމުގައި ބެލިގެންދިޔަ، ވަގުތީ ގޮތެއްގައި އަޅާފައިވާ ފިޔަވަޅެއްގެ ހާލަތު ބަދަލުވެފައިވާތީ ނުވަތަ ކުރިން ނިންމާފައިވާ ނިންމުން ބިނާކުރި ސަބަބަށް އަސަރުކުރާނޭ ފަދަ އިތުރު ކަމެއް ނުވަތަ ސަބަބެއް އޮތްކަމުގެ ހެކި ހުށަހެޅުމުގެ މަސްއޫލިއްޔަތު ފަރާތާ ހަވާލުވެގެންވެއެވެ. މިކަންކަމުގެ އިތުރުން، ފުރިހަ ޤާޟީގެ ބާރެއް އިޖުތިހާދުގައި އަމުރު މުރާޖަޢާކުރުމުގެ ސަބަބުތައް ބަޔާންކޮށްފައިވުމަށް، އެކަމަށްވުރެ މި ބާވަތުގެ މައްސަލަތަކުގައި ދިރާސާކުރަންޖެހޭ ކަންކަން ކަމުގައިވާނެ އިސްވެ ބަޔާންކުރެވިއްޖެއެވެ. މިކަންކަމުގެ އިތުރުން، ކުރިން ޝަރީޢަތާއި މައްސަލަތަކަށް ހުށަހަޅާ ބާރުވާ އެބަލައެވެ. އެހެން، އިސްވެ ބަޔާންކުރި ފަދައިން ވަގުތީ އަމުރުގެ ހުރަހެއްމާއިގެ ނުވަތަ އަމުރު މުރާޖަޢާގެ ހުރަހެއްމާއިގެ ގޮތެއް ނިންމުމުގައި ކުޑަކުދިންގެ ޙައްޤުތައް ރައްކާތެރިކުރުމުގެ ފުށުން މަތީގައި 8 ވަނަ މާއްދާގައި ރިޢާޔަތްކުރުމެވެ.

64. ދެ ފަރާތުން ޝަރީޢަތުގައި ދައްކާފައިވާ ވާހަކަތަކަށް ބަލާއިރު، ކުއްޖާ އުފަންވިއްސުރެ ކުއްޖާ ދިވެހިރާއްޖެ އަށާ ހަމައަށް ކުއްޖާ ބަލަހައްޓާފައިވަނީ މަންމަކަމާމެދު ދެބަސްވުމެއްނެތެވެ. ކުއްޖާ ދިވެހިރާއްޖެ އައިސްފައިވަނީ 2025 ވަނަ އަހަރުގެ އޮގަސްޓު މަހުކަމުގައި ދެ ފަރާތުން ބުނެއެވެ. އެހެނު ކުއްޖާ އުފަންވީ ކުއްޖާގެ މަންމައާއި ކުއްޖާގެ ބައްޕަގެ ކައިވެނީގައި، ދެ ފަރާތުގެ ބެލުމުގެ ދަށުގައެވެ.

65. މި ކޭހަށް ހުށަހެޅިފައިވާ ލިޔެކިޔުންތަކުގެ ތެރެއިން، ދެ ފަރާތުގެ ވަރިސާބިތުކުރުން ޤަޟިއްޔާއިން އެނގޭ ބަރީޢަކޮށްފައެވެ. އެއީ ދެ މީހުންގެ ވަރި 10 ސެޕްޓެންބަރު 2025 ގައި ސާބިތުކުރެވުނުއިރު، ކުއްޖާ ހުރީ ކުއްޖާގެ ބައްޕަގެ ކައިރީގައިކަމަށެވެ. އެހެނީ، އެ ޤަޟިއްޔާގައި ދެ މީހުންނަށް ލިބިފައިވާ ކުދިންގެ ޚަރަދާއި ކުދިންގެ ބަލަހައްޓާއި ދުވާ ވާހަކަތައް ދެކުރެވިފައިވާއިރު، ދެ މީހުންނަށް ލިބިފައިވާ ކުދިންގެ ތެރެއިން ހަދު ދަރިފުޅު ހުރީ ކުއްޖާގެ ބައްޕަގެ ގާތުގައިކަމުން، ބާކީ ދެ ކުދިންގެ ޚަރަދު ކޭސް ތެރޭގައި ކުއްޖާގެ މަންމައަށް ދިނުމަށް ކަނޑައެޅިނަމަވެސް، ކުއްޖާ ހުރީ ކުއްޖާގެ ބައްޕަގެ ކައިރީގައިކަން ފާހަގަކޮށް މި ކުއްޖާގެ ޚަރަދު ކަނޑައަޅާފައިވާތީއެވެ.[16]

66. އަދި ފަހުން ކުއްޖާގެ މަންމަ ގާތު ކުއްޖާ އުޅުއްވާކަން އެނގެއެވެ. އެހެނީ، ކުއްޖާގެ ޙާލަތު ވަޒަންކުރުމުގެ ގޮތުން ކުއްޖާގެ މަންމަ އުޅޭ މާޙައުލަކީ ޖިސްމާނީގޮތުންނާއި، މި ޖިސްމާނީގޮތުގައި ކުއްޖާއާ ދުރުވުން ކަންބޮޑުވުން އުފެދޭ ކަންތައްތަކެއް އެބަހުރި ކަމަށް ޗައިލްޑް ޕްރޮޓެކްޝަން ސަރވިސަސްއިން ފާހަގަކުރެވިފައިވާކަމުގައި، ކުއްޖާ އެކަނި ބަހައްޓާފައި ކުއްޖާ މަންމަ ބޭރަށް ގޮސްފައިވާކަމުގައި، ކުއްޖާ ހުރީ ގޭގައި އެކަނި ކަމުން އަދި ކުއްޖާގެ މަންމަ ގެއަށް އައިސްފައިނުވާކަމީ، ކުއްޖާގެ ރައްކާތެރިކަން ކަށަވަރުނުވާތީ، ކުއްޖާގެ ބައްޕާ ވަރަށް ދުރުކަމުން، ކުއްޖާގެ ބައްޕަ އަވަސް ކުއްޖާ ގެންގޮސްފައިވާކަން ޗައިލްޑް ޕްރޮޓެކްޝަން ސަރވިސަސްގެ ނަންބަރު 482-CFPS/146/2025/20 (01 ސެޕްޓެންބަރު 2025) ސިޓީގައި ފާހަގަކޮށްފައިވާތީއެވެ.

67. އެހެންކަމުން، ކުއްޖާ އުޅުއްވުންދިޔައީ ކުއްޖާގެ ބައްޕަ ފަރާތް މަޞްލަޙަތު ކަމުގައި އިޖްތިމާޢީ އަދި އާއިލީ ތަރައްޤީއާ ބެހޭ ވުޒާރާއިން ފާހަގަކޮށްފައިވެއެވެ.[17] އަދި ކުއްޖާގެ ބައްޕަ ފަރާތް މަޞްލަޙަތު ކުއްޖާ

[16] މިކަން ފާހަގަކުރެވޭ ކޭހުގެ ނަންބަރު 1172/Fm-C/2025 "ވަރިސާބިތުކުރުން" ޤަޟިއްޔާގެ ފާހަގަކޮށްފައިވާ ނުކުތާގެ 19 ވަނަ ނުކުތާއިންނާއި، ޙުކުމުން އެނގެއެވެ. މި ނުކުތާގައި ބަޔާންކޮށްފައިވަނީ، ދެ މީހުންނަށް ލިބިފައިވާ 3 (ތިނެއް) ކުދިންގެ ތެރެއިން ހަދު ދަރިފުޅު ހުރީ ކުއްޖާގެ ބައްޕަ، އިސްތިއުނާފު ޙައްޤުވާ ފަރާތުގެ ގާތުގައިކަން ދެ ފަރާތުގެ ބަހުން އެނގޭކަމުގައެވެ. މި ޤަރާރުގައި، ކުއްޖާގެ ޚަރަދު ކުއްޖާގެ މަންމަ، އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން ޙަވާލުކުރަން ޙުކުމް ކުރެވިފައެވެ.

[17] އިޖްތިމާޢީ އަދި އާއިލީ ތަރައްޤީއާ ބެހޭ ވުޒާރާގެ ނަންބަރު 482-CFPS/146/2025/35 (24 ޑިސެންބަރު 2025) ގެ ސިޓީ

އުޖޫ މަހަށްލިބޭ އެ އުމުރުގެ ކުއްޖެއް ދިރިއުޅުމަށް އެކަށޭ، ކުއްޖާގެ އަސާސީ ބޭނުންތަށް ފުއްދުން ހުރި މާހައުލެއް ކަމުގައި ފާހަގަކޮށްފައިވެއެވެ.[18]

68. އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން މި ނުކުތާގައި ހަވާލާދީފި މި ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2023/HC-A/112 ޤަޟިއްޔާއަށެވެ. މިގޮތުން ފުރިހީ ކޯޓުގެ ނިންމުމުގައި ކުއްޖާގެ މަސްލަހަތަށް ރިޢާޔަތްކުރުމުގައި ބަޔާންވެދިޔަ ޤަޟިއްޔާގެ 36 ވަނަ ނުކުތާއާއި، 37 ވަނަ ނުކުތާއާއި، 38.4 ވަނަ ނުކުތާއާ ޚިޔާލުފުޅައިވާކަމުގައި އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން ބުނެފައިވެއެވެ.

69. މިހިސާބުން އުފެދޭ ސުވާލަކީ، ވަކިވީ އަމުރު އަދި ވަކިވީ އަމުރު މުޤާރަނާކުރުމަށް އެދި ހުކުމަކާ ހުރަހެއްޖެހުނުކަމުގައި ކުއްޖާގެ މަސްލަހަތު ވަޒަންކުރާނީ ކޮން މިންގަނޑަކުންތޯ، މިއެވެ.

70. އާންމު އުސޫލުގެ ގޮތުން، ކުއްޖާގެ މަސްލަހަތު ވަޒަންކުރުމުގައި ރިޢާޔަތްކުރަންޖެހޭ ކުޑަކުދިންގެ ޙައްޤުތައް ރައްކާތެރިކުރުމުގެ ޤާނޫނުގެ 8 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގައިވާ ކަންކަމަކީ ކަމުގައިވާއިރު، ވަކިވީ އަމުރެއްގައިވެސް، ނުވަތަ ވަކިވީ އަމުރުގެ މުޤާރަނާއެއްގައިވެސް، މައްސަލައިގައި އުޅަނީ ހަމަ އެނގެން ހުރި ކަންކަމުގެ މައްޗަށް، އެ މާއްދާގައިވާ ކަންކަން ތަފްސީލުކޮށްގެން އެކިއެކި މިންވަރަށް ތަފްސީލުކުރުމަކީ ކުއްޖާގެ މަސްލަހަތު ވަޒަންކުރުމުގައި ގެންގުޅެވިދާނެ އެއް ހަމައެވެ. މަޤްޞަދީ މައްސަލަތައް ފައިސަލާކުރުމުގެ ކުރިން، މިކަން އާންމު ފުރުޞަތު ވަޒަންކުރުމަކީ ކުރެވޭނެކަންކަމެއްނޫނެވެ.

71. ވަކިވީ އަމުރާއި ގުޅޭ ގޮތުން ކަނޑައެޅުމުގައި، ނުވަތަ ވަކިވީ އަމުރެއް މުޤާރަނާކުރުމަށް ހުށަހަޅާފައިވާ ހުށަހެޅުމުގައި ގޮތުން ކަނޑައެޅުމުގައި، ބަލަހައްޓާނީ އެކިއެކި ފުރުޞަތުން ހުރި ހަޤީޤަތްތަކަކާއި، އަދި ދިރިއުޅުމާ މަސްއޫލިއްޔަތެވެ. އެއީ ހަރުކަށިގެ ފަރާތުން ދަރިފުޅާއި ވާހަކައާއި، އެކަމާއި ގޮތުން އިޤްތިސާދީކަމާއި އަދި ކުދިންގެ ބަރާބަރު އުޅުމު ރައްކާތެރިކުރުމުގައި ސަލާމަތް އެންމެ ފުރިހަމަ

---

[18] މިކަން އިޖްތިމާޢީ އަދި އާއިލީ ތަރައްޤީއާ ބެހޭ ވުޒާރާގެ ނަންބަރު 482-CFPS/146/2025/35 (24 ޑިސެންބަރު 2025) ގެ ސިޓީއާއި، ޗައިލްޑް އެންޑް ފެމިލީ ޕްރޮޓެކްޝަން ސަރވިސްގެ ނަންބަރު 482-RFS/146/2026/6 (08 ފެބުރުއަރީ 2026) ގެ ސިޓީގައި ފާހަގަކޮށްފައިވެއެވެ.

ޕްރޮޓެކްޝަން ސަރވިސް އިން ޤާނޫނާ ޚިލާފަށް ހުށަހަޅާފައިވާ ބަޔާނާ ގުޅިގެން ކަނޑައަޅާފައިވަނީ ކުޑަކުދިން

ބޭނުންކުރުވާން ދައި ވަސީލަތްތަކެވެ. މިގޮތުން، ކުދިންގެ މައިންބަފައިންނާއެކު ކުރިވެފައިވާ

މުޢާމަލާތްތަކާއި، ކުދިންގެ ޙާލަތާއި، ކުދިންގެ އުމުރާއި، މައިންބަފައިންގެ ޙަޔާތްތަކުން ކުދިންނަށް

އަސަރުކޮށްފައިވާ މިންވަރުން ކުދިންގެ ވިސްނުންހުރިގޮތާއި، އާއިލީ މާޙައުލުގައި ދިރިއުޅުމުގެ

މުސްތަޤުބަލާއި، އާއިލީ ގުޅުންބަދަހިކުރުމަށް ކުއްޖާއާމެދު ކުރަނީ ކުދިންގެ އުފާވެރިކަމާއި ދިރިއުޅުމުގެ

މުސްތަޤުބަލަށް، މިކަންކަން ވަޒަންކޮށް ބަލައިގެން އެކަމާ ގުޅިގެން ޕްރޮޓެކްޝަން ސަރވިސް އިން ހުށަހަޅާ

ޤާނޫނާ ކަންކަމާ ޝަރީޢަތުން ހުކުމްކުރެވޭނީ ބަލަހައްޓަން މައްސަލަތަކެވެ. އެހެނީ، އެ

މައްސަލަތަކަކީ ކުދިންނާ ގުޅުނުއްޔާ، އަދި އެކަމުގައި އެ ފަރާތުގެ ވަކި މަސްލަހަތަށްޓަކައި، ކަމުގެ

ފަސްނީ ރައްކާތެރި މައްސަލަ ބަލާފާ މައްސަލަތަކަށް ފާރަވެރިވާށެވެ.

72. ކުއްޖެއްގެ މަސްލަހަތު ހިފާޒަތު މަސްއޫލިއްޔަތު ތަރުއީން ކުއްޖާއާ ގުޅޭ ގޮތުން ވަކިން

ނިންމުމެއް ނިންމުމުގައި އަދި ވަކިން ނިންމުން މުޤައްރާރުކުރުމުގައިވެސް ކުއްޖާގެ މަސްލަހަތު

ވަޒަންކުރަނީ މަސްއޫލިއްޔަތު ނުވާނަމަ، އެހެނިހެން މަސްލަހަތު ފާހަގަކުރުން ހުރި ބަލަހައްޓަކަމެވެ.

މައްސަލަ. ވަކިން އަމުރަކީ އެއީ މަދަނީ ޙައްޤެއް ކުރިމަތިވާ ދެފަރާތުގެ ހަރުކަށި މަދަނީ ޙައްޤަކަށް ދެ

ފަރާތުން ހުށަހަޅާ އެކަމެއް ވަޒަންކުރުމަށް ހަމަޖެހުނު ކަމާއި ޖެހިދާނެ ގޮތުގެ ދިރިހުރުމުގެ ހާލަތު

ކޯޓުގައި އެކުލެވޭ އަސާސީ ކަން ހިމާޔަތްކުރެވިދާނެކަމަށް، ދަރީ ކޯޓުގައި ހިނގާމުންދާ

މައްސަލައެއްގެ މަސްލަހަތުގައި ހިމެނޭ ކަންކަމުގެ ތަރުތީބު އެ މަދަނީ ޙައްޤެއްގައި ހުރިގޮތަށް އިސްތިސްނާއީ

މަދަނީ ޙައްޤު، އެ މަސްލަހަތު މަސްލަހަތުގައި ހިމެނޭ ހާލަތުގައިވާ ހުރިހާ ކަމަކާއި ހަރުގަނޑު ހާލަތުގެ

މައްސަލަ ތަސްދީޤުކުރުމަށް، މަސްލަހަތު މަސްލަހަތު ހިމެނިގެން ވަކިން ޙައްޤުތަކަށް، މަސްލަހަތު

މަސްލަހަތު ގޮތުގެ ކަނޑައެޅުވެ.[19]

19 މި މަބްދައު ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2025/SC-A/54 (މުޙައްމަދު ވ. އާއިޝަތު) ޤަޟިއްޔާގައި ޤަރާރުކޮށްފައިވެއެވެ.

ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓު، އޮބޮދުރު ހިނގުން، މާލެ، ދިވެހިރާއްޖެ، ފޯން: 3325029، ފެކްސް: 3316471
އީމެއިލް: info@highcourt.gov.mv ވެބްސައިޓް: www.highcourt.gov.mv

73. ބަޔާންވެރިޔަ ކަންކަމުން ފާހަގަވާ ކަންކަމަކީ، ކުއްޖާގެ މަސްލަހަތު ދުރުގަނޑުނަނޑުޖެހޭތީ ހުރިހާ ފާލުވާން ހުރި ބަޔާނާތްތަކުގެ މައްޗަށްކަމުގެ. ކުއްޖާގެ މަސްލަހަތު ދުރުގަތުމުގައި ކަމާބެހޭ ފަރާތް ފުޓޭޖުއިން ހުރިހުރު ދޫ މަޢުލޫމާތުގެ މައްޗަށް ރިޢާޔަތްކުރަންވާނެކަމަށްވެ. އެ މަޢުލޫމާތުގައި ކުއްޖާގެ މަސްލަހަތު ވަރަށްރަނގަޅު މަޢުލޫމާތު މައްސަލައަށް ނުފޫޒުއި، ހުރިހާ މަޢުލޫމާތު ފާލުވާން ހުރި ބަޔާނާތްތަކުގެ މައްޗަށްކަމުގެ. އެކަންކަމުގެ މައްޗަށް، ކުރަކުރިން ބައެއް ބަޔާނާތް ރައްކާތެރިކަމުގެ ފާހަގަ 8 ވަނަ މާއްދާގެ ގޮތުގައި ގޮތެއް ނިންމަންވާނެއެވެ.

74. މި އިސްތިއުނާފުގައި އެކި ސަފްޙާގައި ކުއްޖާގެ މަސްލަހަތާއި ގުޅުވައިގެން އެކި ސަފްޙާއެއް ކަމުގައިވާތީ، ފުރިހަމަ ކުރުގެ ވަގުތީ އަމުރު މުރާޖަޢާކޮށް ނިންމި ނިންމުމުގައި ކުއްޖާގެ މަސްލަހަތާއި ގުޅުވައިގެން ވަގުތީ އަމުރު ނެރުން ހަމަޖެހޭ ބަދަލުތަކުގެ ގޮތުގައިކަމަށް ކަނޑައަޅާފައިވާ އިސްލާމީ ބަހާނެވެރިޔަ މިންގަނޑުގެ ތަރައްޤީ ނުވަތަ ނުރައްކާ ބަލަހައްޓާނެއެވެ.

75. ފުރިހަމަ ކުރުގެ ނަންބަރު B4/2026/2 ވަގުތީ އަމުރުގައި، ކުއްޖާގެ މަސްލަހަތު ވަރަށްގޮތުފުޅުގޮތުން އިޖުތިމާޢީ އަދި އާއިލީ ތަރައްޤީއާބެހޭ ފޮނުވާފައިވާ ދިރާސާ މަޢުލޫމާތުގެ މައްޗަށެވެ. އެއީ އެ އިދާރާގެ ނަންބަރު 482-CFPS/146/2025/35 ސިޓީއާއި އެ އިދާރާގެ ނަންބަރު 482-CFPS/146/2026/2 ސިޓީއާއި، 19 ޖަނަވަރީ 2026 ގައި އެ ފޮނުވާފައިވާ ސޯޝަލް ދިރާސާ މަޢުލޫމާތުގެ މައްޗަށެވެ. މި މަޢުލޫމާތުގެ ތެރޭގައި، އެ ކުރުގެ ފާހަގަކޮށްފައިވާ:

75.1 ކުއްޖާ މަންމައާއެކު ދިރިއުޅުއްވުމުގައި މާހައުލަކީ ޖިސްމާނީ ނުރައްކާތެރި ތަނެއް ނޫންކަމާއި، އެ ޖިސްމާނީގޮތުން ކުއްޖާއާ ގުޅިގެން ކަނބަލުން އުފެދޭ ކަންތައްތައް ފާހަގަ ނުކުރެވޭކަން

75.2 ކުއްޖާއާ ދުރުވުމުން ވަރަށް ހިތާމަވެރި ކަމެއް ކުއްޖާ ދެކެ ބޭނުމަ ކުއްޖާގެ މަންމަ ބޮޑަށް ގުޅިފައިވާކަމާއި، ކުއްޖާގެ މަންމަ އެ ސަލާމަތީ ފުދޭ މަޢުލޫމާތު ދީފައިވާކަން

75.3. ކުއްޖާގެ މަންމަ ގެއަށް އައިސްފައިނުވުމުން، ކުއްޖާގެ ބައްޕައާ ވާހަކަ ދެއްކުމުން ކުއްޖާ ބައްޕަ އައިސް ކުއްޖާއާ ބައްދަލުވިކަން

75.4. ކުއްޖާގެ ބައްޕައާ އެ ވަޒީފާއިން ކުއްޖާ ބައްދަލުކުރުމަށްކަމަށާއި، ކުއްޖާ އެކަނި ހުރުމުން ކުއްޖާގެ ބައްޕައަށް ގުޅުމުން ކުއްޖާގެ ބައްޕަ އައިސް ކުއްޖާ ގެންދިޔައިކަން

75.5. ކުއްޖާގެ ބައްޕައަކީ މި ވަގުތު (އެކަނި ސިޓީބައް ތައްޔާރުކުރިއިރު) ޓަކި ބުނުއްވައި ތަންފީޛުކުރުމުންދާ ފަރާތެއްކަން

75.6. ކުއްޖާގެ ބައްޕަ ފަރާތު މާމައަކީ އިމިގްރޭޝަން ޑިޕާޓްމަންޓުގައި ޚިދުމަތް ކުރާ ފަރާތެއްކަމަށާއި، އެ ފަރާތުގެ ބެލުމުގެ ދަށުގައި ކުއްޖާ ހުރުމަކީ ކުއްޖާގެ މަސްލަހަތަށް އެންމެ އެކަށޭނަ ގޮތް ކަމުގައި ނުވާތީ ކުއްޖާގެ މަންމައާ ކުއްޖާ ބަލަހައްޓަމުންދާ މަސްއޫލިއްޔަތު އަދާކުރަމުންދާކަން

75.7. ކުއްޖާގެ މަންމަގެ ކައިރިއަށް ކުއްޖާ ދާން އިންކާރުކުރިކަން

75.8. ކުއްޖާގެ މަންމަގެ ފަރާތުން މިހާރު އެ ސަރވިސްއަށް އެއްބާރުލުން ލިބޭކަން

75.9. އެ ސަރވިސްގެ ބެލުމުގެ ދަށުން ކުއްޖާގެ މަންމައާ ކުއްޖާ ބައްދަލުކުރުވާ ހަމަޖެހުމެއް، ކުއްޖާ މުނިފޫހިކުރުމުގެ ފުރުޞަތު ހުރިގެންދާނެކަން

75.10. ކުއްޖާގެ ބައްޕަ ފަރާތު މާމައަކީ އިމިގްރޭޝަން ޑިޕާޓްމަންޓުގައި ޚިދުމަތް ކުރާ ފަރާތެއްކަމަށްވީތީ، އެ ފަރާތުގެ ބެލުމުގެ ދަށުގައި ކުއްޖާ ބޭއްވުމަކީ ކުއްޖާގެ މަސްލަހަތަށް އެންމެ އެކަށޭނަ ގޮތް ނޫންކަން

75.11. އެ ސަރަހައްދުގެ މަރުކަޒް، ކުއްޖާގެ މަންމައާ ކުއްޖާ ބައްދަލުކުރުވުމުގެ މަސްއޫލިއްޔަތު އަދާކުރަމުންދާކަމުގައި، އެކަމަށް ކުއްޖާގެ ބައްޕަ ފަރާތު އާއިލާގެ ފަރާތުން އިންކާރުކުރާކަން

76. މި މަޢުލޫމާތުތަކުގެ އަޑީގައި، ފެމިލީ ކޯޓުގެ ނަންބަރު B4/2026/2 ވަގުތީ އަމުރުން ނިންމި ނިންމުމަކީ، ކުއްޖާ އުޅޭ މާޙައުލުން ވަކިކޮށް، ކުއްޖާގެ މަންމައާ ހަވާލުކުރުމަށް ޗައިލްޑް އެންޑް ފެމިލީ ޕްރޮޓެކްޝަން ސަރވިސް އިން މަސައްކަތްކުރާ ހާލަތުގައި، ކުއްޖާގެ ރައްކާތެރިކަމާއި މަސްލަހަތަށް އެރިނދަން ރަނގަޅު ގޮތަކީ، ޗައިލްޑް އެންޑް ފެމިލީ ޕްރޮޓެކްޝަން ސަރވިސް އިން ކުއްޖާގެ ހާލަތު ގާތުން ބަލައި މޮނިޓަރުކުރުމުގެ މޮނިޓަރިންގ ޕްލޭނެއްގެ ދަށުން ކުއްޖާ މޮނިޓަރުކުރާ ގޮތަށް ކުއްޖާގެ މަންމައާ ކުއްޖާ ހަވާލުކުރުންކަމުގައެވެ.

77. މި ވަގުތީ އަމުރު ނެރުނު ތާރީޚަކީ 22 ޖަނަވަރީ 2026 އެވެ. އެއީ ޗައިލްޑް އެންޑް ފެމިލީ ޕްރޮޓެކްޝަން ސަރވިސްއިން މަސައްކަތްކުރަމުން ދިޔައީ ކުއްޖާގެ މަންމައާ ހަވާލުކުރުމަށްކަން އެ ނިންމުމުގައި ފާހަގަކޮށްފައިވެއެވެ. އަދި ކުއްޖާގެ ރައްކާތެރިކަމާއި މަސްލަހަތަށް އެރިނދަން ރަނގަޅު ގޮތަކީ، ޗައިލްޑް އެންޑް ފެމިލީ ޕްރޮޓެކްޝަން ސަރވިސް އިން ކުއްޖާގެ ހާލަތު ގާތުން ބަލައި މޮނިޓަރުކުރުމުގެ މޮނިޓަރިންގ ޕްލޭނެއްގެ ދަށުން ކުއްޖާ މޮނިޓަރުކުރާގޮތަށް ކުއްޖާގެ މަންމައާ ކުއްޖާ ހަވާލުކުރުންކަމަށް ފާހަގަކޮށްފައިވެއެވެ.

78. އެހެން ފަހު ފެމިލީ ކޯޓުން ކުއްޖާގެ ބައްޕަ ފަރާތުން މާމައަކީ އިމިގްރޭޝަން ފާސްޕޯޓު އެއްގޮތަށް ދިވެހިރާއްޖެއިން ބޭރަށްދިޔުމަށް ފާސްޕޯޓު ހެދުމަށް ކާފައާ އިދާރާ ސަރުކާރުގެ ގުޅޭގޮތުން، އަދި ކުއްޖާ ސޯޝަލް ނުވަތަ ދޫކޮށް ބަލަހައްޓަން އަދި ކުއްޖާގެ މަސްލަހަތާ މިގޮތުގެ އެންމެ ރަސްމީކޮށް ކާފައިގެ ކޯޓަށް ހިއްސާކޮށްދިނުމަށް އެއީ ޗައިލްޑް އެންޑް ފެމިލީ ޕްރޮޓެކްޝަން ސަރވިސްއަށް 29 ޖަނަވަރީ 2026 ގައި ފެމިލީ ކޯޓުން ސިޓީއެއް ފޮނުވާފައިވެއެވެ. މި ސިޓީ ފޮނުވާފައިވަނީ ވަގުތީ އަމުރު މުރާޖާކުރުމަށް ކުއްޖާގެ ބައްޕަގެ ފަރާތުން ހުށަހެޅި ފޯމުން

ކުއްޖާގެ ބާރަށް ނުވަތަ ކުއްޖާއާ ގުޅޭ ގޮތުން ކަންހިނގާފައިވާގޮތް ބެލުމަށްކަން އެ ސިޓީއިން އެނގެން އޮވެއެވެ.[20]

79. މި ސިޓީގެ ޖަވާބުގައި ޗައިލްޑް އެންޑް ފެމިލީ ޕްރޮޓެކްޝަން ސަރވިސް އިން 08 ފެބްރުއަރީ 2026 ގައި ފޮނުވާފައިވާ ސިޓީގައި ކޯޓާ ހިއްސާކޮށްފައިވާ މަޢުލޫމާތުގައި އަންނަނިވި ކަންކަން ފާހަގަކޮށްފައިވެއެވެ.

79.1. ކުއްޖާގެ ބައްޕަ ފަރާތުން މާމަ ރާއްޖޭގައި ހުރި "ފޮރިނަރ ވިޖެ ވިސާ" ގައި ކަމަށާއި، މި މުއްދަތު ހަމަވާ ތާރީޚަކީ 05 ޖަނަވަރީ 2031 ގައިކަން

79.2. 2015 އޮގަސްޓް 18 ވަނަ ދުވަހުން ފެށިގެން، އެ ދިރާސާ ހަދަން ސްކޫލަށް ހާޒިރުވާންޖެހޭ 87 ދުވަހުގެ ތެރެއިން 65 ދުވަހު ކުއްޖާ ސްކޫލަށް ހާޒިރުވެފައިވާކަން

79.3. 2026 ވަނަ އަހަރު ދިރާސާ އަހަރު ފެށުނު ފަހުން ކުއްޖާ ސްކޫލަށް ގޮސްފައިނުވާކަމަށާއި، ކުއްޖާގެ "acute gastroenteritis" ހުރުމުގެ ސަބަބުން 01 ފެބްރުއަރީ އިން 05 ފެބްރުއަރީއަށް ސްކޫލަށް ހާޒިރުވުމަށް އިސްތިސްނާވުމަށް، މެޑިކަލް ސެޓްފިކެޓެއް ހުށަހަޅާފައިވާކަން

79.4. ކުއްޖާ މިހާރު ދިރިއުޅޭ މާހައުލުން ކުއްޖާގެ އެންމެހާ ބޭނުންތަކެއް ފުރިހަމަކުރެވެން ހުރިކަމާއި، ކުއްޖާގެ ރައްކާތެރިކަމަށް ހުރަސްއެޅޭ އެއްވެސް ކަމެއް ފާހަގަކުރެވިފައިނުވާކަން

79.5. ކުއްޖާގެ މަންމަ ދިރިއުޅޭ މާހައުލިޔާވެސް ކުއްޖާގެ އެންމެހާ ބޭނުންތަކެއް ފުރިހަމަކުރެވެން ހުރި މާހައުލެއްކަމަށާއި، އެ މާހައުލުންވެސް ކުއްޖާގެ ރައްކާތެރިކަމަށް ހުރަސްއަޅާކަމެއް ފާހަގަކުރެވިފައިނުވާކަން

[20] ފޮނުވި ކޯޓުގެ ނަންބަރު 146-B4/459/2026/7 (29 ޖަނަވަރީ 2026) ސިޓީ

79.6. ކުއްޖާގެ ބައްޕަ ހުރި ކުއްޖާގެ މަންމައަށް ގެވެށި އަނިޔާ ކުރިކަމުގެ ކުށް ސާބިތުވެ ޖަލު ބަންދުގައިކަމަށްވާއިރު، ކުއްޖާގެ މަސްލަޙަތުގައި މިވަގުތަށް އެންމެ ރަނގަޅު ގޮތަކީ ކުއްޖާގެ މަންމަގެ ބެލުމުގެ ދަށުގައި ހުރުންކަން

80. ވަގުތީ އަމުރު މުރާޖަޢާކުރުމުގައި ކުއްޖާގެ މަސްލަޙަތު ދެނެގަތުމުގައި ޗައިލްޑް އެންޑް ފެމިލީ ޕްރޮޓެކްޝަން ސަރވިސްގެ 08 ފެބްރުއަރީ 2026 ގެ ސިޓީއަށް ކޮންމެވެސް މިންވަރަކަށް ފެމިލީ ކޯޓުން ރިޢާޔަތްކުރެވިފައިވާކަން ވަގުތީ އަމުރު މުރާޖަޢާކުރުމުގެ ނިންމުމުން އެނގެއެވެ. އެއީ، އެ ސިޓީއާ ހަވާލާދީ މިހާރު ކުއްޖާ އުޅޭ މަރުކަޒަކީ ކުއްޖާގެ އަސާސީ ބޭނުންތައް ފުރިހަމަކުރެވޭނެ ހުރި މާޙައުލެއްކަން ކޯޓަށް ބަޔާންކޮށްދެއްވާފައެވެ. އެހެނަސް، މި ސިޓީގައި ބަޔާންކުރާ އިތުރު ކަމެއް އެބަހުއްޓެވެ. އެއީ، ކުއްޖާ ގޮވައިގެން ކުއްޖާގެ މަންމަ ދިރިއުޅެން ގަސްތުކުރާ މާޙައުލުވެސް ކުއްޖާގެ އަސާސީ ބޭނުންތައް ފުރިހަމަކުރެވޭނެ ހުރި މާޙައުލެއްކަމަށްވާތީ، އެ މާޙައުލުންވެސް ކުއްޖާގެ ރައްކާތެރިކަމަށް ހުރަސްއަޅާކަމެއް ފާހަގަކުރެވިފައިނުވާކަމާއި، ކުއްޖާގެ ބައްޕަ ހުރި ކުއްޖާގެ މަންމައަށް ގެވެށި އަނިޔާ ކުރިކަމުގެ ކުށް ސާބިތުވެ ޖަލު ބަންދުގައި ކަމަށްވާއިރު، ކުއްޖާގެ މަސްލަޙަތުގައި މިވަގުތަށް އެންމެ ރަނގަޅު ގޮތަކީ ކުއްޖާގެ މަންމަގެ ބެލުމުގެ ދަށުގައި ހުރުންކަމުގައި ފާހަގަކުރައްވާކަން ބަޔާންކޮށްފައިވާތީއެވެ.

81. ކުއްޖާގެ މަންމަގެ ފަރާތުން ހުށަހެޅި ވަގުތީ އަމުރާމެދު ގޮތެއް ނިންމައިދިނުމަށް ފަރާތާ، އެހެނަސް މި އަމުރު މުރާޖަޢާކުރުމުގައި، ކުއްޖާގެ މަސްލަޙަތާ ގުޅުވައިގެން އެއްވެސް މިންވަރަކަށް ރިޢާޔަތްކުރަންޖެހޭކަމެއް އެބަހުއްޓެވެ. އެއީ ޗައިލްޑް އެންޑް ފެމިލީ ޕްރޮޓެކްޝަން ސަރވިސް އިން މަސައްކަތްކުރަމުން ދިޔައީ ކުއްޖާގެ މަންމައާ ކުއްޖާ ބަލަހައްޓަމުންދާކަމަށްވާއިރު، ކުއްޖާގެ ރައްކާތެރިކަމާއި މަސްލަޙަތަށް އިރުޝާދުން އެންމެ ރަނގަޅު ގޮތަކީ، ޗައިލްޑް އެންޑް ފެމިލީ ޕްރޮޓެކްޝަން ސަރވިސް އިން ކުއްޖާގެ ޙާލަތު ބަލައި މޮނިޓަރކުރުމާއެކު

ޕްރޮސެކިއުޝަނުގެ ދަށުން ކުއްޖާ ޖިންސީބަދުކުރާގޮތަށް ކުއްޖާގެ ކަންތަކާ ކުއްޖާ ބަލާތްކާރުކުރުންކަން ވަގުތީ އަމުރުގައި ފާހަގަކޮށްފައިވާނީ، އެ ބާރުތަކު ބަދަލުވިގޮތެވެ.

82. ވަގުތީ އަމުރަށް އެދި ހުށަހެޅުމުން ކުއްޖާގެ މަސްލަޙަތު ވަޒަންކޮށް ވަކި ގޮތެއް ކަނޑައަޅާފައިވާނަމަ، ވަގުތީ އަމުރު މުރާޖަޢާކުރުމަށް އެދި ހުށަހަޅާ މައްސަލަތަކުގައި މަސްލަޙަތާ ގުޅުވައިގެން އެހެން ގޮތެއް ކަނޑައަޅާނަމަ، މަސްލަޙަތު ބަދަލުވި ސަބަބެއް ނުވަތަ އަދި ބާރުތަކެއް އުފެދިފައިވާނަމަ، އެކަމެއް ބަޔާންކުރަންވާނެއެވެ.

83. މި މައްސަލައިގައި ނެރެފައިވާ ވަގުތީ އަމުރުގައި ކުއްޖާގެ މަސްލަޙަތަށް އެއިރުން އެންމެ ރަނގަޅު ގޮތަކީ، ބައްޕާގެ އެންމެ ފުރިހަމަ ޕްރޮޓެކްޝަން ސަރވިސް އިން ކުއްޖާގެ މަންމައާ ކުއްޖާ ބަލަހައްޓަމުން މަސައްކަތްކުރާ ބާރުތަކުގައި ބައްޕާގެ އެންމެ ފުރިހަމަ ޕްރޮޓެކްޝަން ސަރވިސް އިން ކުއްޖާގެ ބާރުތަކު ގޮތުން ބަލައި ޖިންސީކު ކުރުވާން ޕްރޮސެކިއުޝަނުގެ ދަށުން ކުއްޖާ ޖިންސީ ކުރުވާ ކުއްޖާގެ މަސްލަހަތާ ކުއްޖާ ބަލާތްކާރުކުރުންކަމުގައި ޝަރީޢަތުން ޤަބޫލުކުރާ، އެގޮތުގެ މަތިން ވަގުތީ އަމުރު ނެރެފައިވާނެއެވެ. މިކަން ނިންމުމުގައި ބަހުސްވެފައިވާ ކަމުގެ އެންމެ ފުރިހަމަ ޕްރޮޓެކްޝަން ސަރވިސް އިން ދީފައިވާ މައުލޫމާތުތަކެވެ. ވަގުތީ އަމުރު މުރާޖަޢާކުރުމުގެ ބަދަލުވި ބާރަތަކަށް ކުއްޖާގެ ބައްޕަ ފަރާތުން މާލީ ވިސްނާ ގުޅުވައިގެން އެއް ބާރަތަކެވެ. ކުއްޖާގެ މަސްލަހަތު ވަޒަންކުރުން އިދާރާއިން ކުއްޖާގެ މަސްލަހަތު ގުޅުވައިގެން ޤާނޫނީގޮތުންވާ ކަންކަން ބަލަހައްޓައިވާކަން އެންގެން އަދި މައުލޫމާތުތަކެވެ. އެހެނީ، މުރާޖަޢާކުރުމުގައި އެދި ހުށަހެޅި ހުށަހެޅުމާ ގުޅިގެން ފާޅުކުރި ކުއްޖާގެ އެންމެ ފުރިހަމަ ޕްރޮޓެކްޝަން ސަރވިސް އިން މައުލޫމާތު ސާފުކުރުމުން، އެހެނީ އެ އިދާރާއިން ދިރާސާ މަޢުލޫމާތުދީފައިވާ ކުއްޖާގެ މަސްލަހަތަކީ އެގޮތަށް އެންމެ ރަނގަޅު ގޮތަކީ ކުއްޖާގެ މަސްލަހަތުގެ ބެލުމުގައި ދާއިރާގައި ކުއްޖާ ހުރުމަށްކަމެވެ.

84. ޗައިލްޑް އެންޑް ފެމިލީ ޕްރޮޓެކްޝަން ސަރވިސް އިން ހިއްސާކޮށްފައިވާ މައުލޫމާތުތަކަށް ބަލާއިރު، ކުއްޖާގެ މަންމަ، ކުއްޖާ ގޮވައިގެން ދިރިއުޅެން މާހައުލުން ކަންބޮޑުވުން އުފެދޭ ކަންކަން ހުރިކަމަށް ފާހަގަކޮށްފައިވަނީ އެ ސަރވިސްއިން 01 ސެޕްޓެންބަރު 2025 ގައި ފޮނުވާފައިވާ ސިޓީގައެވެ. އަދި ކޯޓުން ވަގުތީ އަމުރު ނެރުމުގެ ކުރިން 24 ޑިސެންބަރު 2025 ގައި ފޮނުވާފައިވާ ސިޓީގައި ކުއްޖާގެ މަންމައާ ކުއްޖާ ބަލަހައްޓުމުގެ މަސްއޫލިއްޔަތު އަދާކުރުމުގައި ޗައިލްޑް އެންޑް ފެމިލީ ޕްރޮޓެކްޝަން ސަރވިސް އިން ފާހަގަކޮށްފައެވެ. އަދި ވަގުތީ އަމުރު ނެރުން ފަހުން އަދި މުރާޖަޢާ ނިންމުން ނިންމުމުގެ ކުރިއަށް ޗައިލްޑް އެންޑް ފެމިލީ ޕްރޮޓެކްޝަން ސަރވިސް އިން ފޮނުވި ކޯޓަށް 08 ފެބްރުއަރީ 2026 ގެ ސިޓީއިން ހިއްސާކޮށްފައިވާ މައުލޫމާތަކީ، ކުއްޖާގެ މަސްލަހަތަށް އެންމެ ރަނގަޅު ގޮތަކީ ކުއްޖާގެ މަންމައާ ކުއްޖާ ބަލަހައްޓުން ކަމުގައެވެ. ކުއްޖާގެ މަސްލަހަތާއި ގުޅުވައިގެން ފެމިލީ ކޯޓުން އަދު ނިންމުމުގައި، އެހެނީ، ކުއްޖާގެ މަންމަ ކުއްޖާއާ ދުރު އިހުމާލުވުމުގެ ތުހުމަތުތަކާއި ޢާއިލާގެ މައްސަލަ، ވަގުތީ އަމުރު ނެރުނުއިރު އޮތް ހާލަތު ބަދަލުވެފައިވާކަމަށް ވަގުތީ އަމުރުގެ މުރާޖަޢާގައި ކަނޑައަޅާފައިވާ ކުއްޖާގެ މުޅި ހާލަތު ބަލާއިރު، ތަޢުލީމީ އިޖުތިމާޢީ ދިރުވާ މައުލޫމާތު ރިޕޯޓުކޮށްދިނުމުގައި ނުކުރެއެވެ. އަދި ކުއްޖާގެ މަސްލަހަތާއި ގުޅުވައިގެން ވަގުތީ އަމުރުގައި ނިންމި ނިންމުން ބަދަލުކުރި ސަބަބެއް ނުވަތަ ބަދަލުވި ހާލަތެއް ނުވަތަ ނިންމުމަކަށް އަސަރުކުރުވަނިވި ފަދަ އަދު ކަމެއް ނުވަތަ އަދު ހުކުމެއް ހުރިކަމަކަށް ވަގުތީ އަމުރުގެ މުރާޖަޢާ ނިންމުމުން ސާބިތުނުވެއެވެ. އެހެންކަމުން، ވަގުތީ އަމުރު މުރާޖަޢާކޮށް ނިންމުމުގައި ކުއްޖާގެ މަސްލަހަތަށް އެންމެ އެކަށީގެންވާ ގޮތުގައި ރިޢާޔަތްކުރެވިފައިވާކަން މިހިސާބު ބެލެވޭކަށް ނުވެއެވެ.

85. ކުއްޖާ ސޫދާނަށް ނުފޮނުވާކަމުގައި ވަގުތީ އަމުރު މުރާޖަޢާކުރިނަމަވެސް އެދި ހުށަހެޅި ހުށަހެޅުމާ ގުޅިގެން ބޭއްވުނު ފުރަތަމަ ކޯޓުގެ ޝަރީޢަތުގެ އަޑުއެހުމުގައި އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން ބުނެފައިވެއެވެ. މިކަމުގެ ޖަވާބުގައި ޝަރީޢަތުން އެ އަޑުއެހުމުގައި ފާހަގަކޮށްފައިވަނީ އެ އަޑުއެހުމަކީ

ވަގުތީ އަމުރު މުރާޖަޢާކުރުމަށް ހުށަހެޅުމާއި ގުޅިގެން ބޭއްވި އަޑުއެހުންތަކުގައި، މައްސަލައިގެ މައްސޫލާ ގުޅިގެން ވާހަކަދެއްކުމުގެ ފުރުޞަތު މައްސަލައިގެ މަރުޙަލާގައި ވާހަކަދައްކާފައިނުވު ތުންކަމުގައެވެ.[21]

86. މިކަން މި ފާހަގަކުރަނީ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ފަނޑިޔާރުންގެ ޤާނޫނުގެ 5 ވަނަ މާއްދާއާ ބަލާލާއިރު، ކުއްޖާ ސުލޫކަން ފުރިހަމަކަން ކުއްޖާގެ ބައްޔަ ފަރާތުން މާމަ އިހުމާލުވެފައިވާކަން ޝަރީޢަތުގެ ސަމާލުކަމަށް ގެނައި ނަމަވެސް، އެކަންކަމަށް ޝަރީޢަތުން ރިޢާޔަތްކޮށްފައިނުވާ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ފަނޑިޔާރުންގެ ޤާނޫނުގެ 5 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) އާއި (ށ) ގެ (1) ވަނަ ނަންބަރާއި ޚިލާފުވާކަމުގައި އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން ފާހަގަކޮށްފައިވާތީއެވެ.

87. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ފަނޑިޔާރުންގެ ޤާނޫނުގެ 5 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ފަނޑިޔާރުންގެ ނިންމުންތައް ނިންމުމުގައި ފަނޑިޔާރުން އަމަލުކުރަނީ ޤާނޫނުއަސާސީއާއި ޤާނޫނަށްކަމުގައެވެ. ޤާނޫނުއަސާސީއާއި ޤާނޫނުގައި ވަކިގޮތަކަށް ކަނޑައަޅާފައިނުވާ ކަންކަން ނިންމުމުގައި އިސްލާމީ ޝަރީޢަތުގައި އެކަމެއް ކަނޑައަޅާފައިވާ ގޮތަށް ފަނޑިޔާރުން ރިޢާޔަތްކުރަންވާނެކަމުގައެވެ. އަދި އެ މާއްދާގެ (ށ) ގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ މި މާއްދާގެ (ހ) ގައިވާ ގޮތުގެމަތިން، ފަނޑިޔާރުކަމުގެ މަސްއޫލިއްޔަތު އަދާކުރުމުގައި އަންނަނިވި ކަންކަމަށް ފަނޑިޔާރުން ރިޢާޔަތްކުރަންވާނެކަމުގައެވެ. އެގޮތުން އެ މާއްދާގެ (1) ވަނަ ނަންބަރުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވަނީ މައްސަލައިގައި ހުށަހެޅިފައިވާ ހެއްކާއި ޙަޤީޤަތަށް ރިޢާޔަތްކުރަންވާނެކަމުގައެވެ.

88. މި ނިންމުމުގައި ތަކުރާރުކުރަންޖެހޭ އެއްކަމަކީ، ކުރިމަތީގައި އާއްމު ދަރު ކޯޓުގައި ހިނގަމުންދާ ބަސްނަމުގެ މައްސަލައިގެ ތަރުއީން ޝަރުވައިވާ ވަގުތީ ނިންމުމެއްކަމެވެ. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ފަނޑިޔާރުންގެ ޤާނޫނުގެ 5 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) އަދި (ށ) ގެ (1) ވަނަ ނަންބަރާ ބަލާލާއިރު، ފުރިހަ

---

[21] މި މައްސަލާ ގުޅިގެން ފުރިހަ ކޯޓުގައި ބޭއްވުނު 4 ވަނަ ޝަރީޢަތުގެ އަޑުއެހުމުގައި މިފަދައިން ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ.

ކޯޓުގައި ބޭއްވުނު އަޑުއެހުމުގައި ކުއްޖާ ސުވާލަށް ނުފޫނުވާކަމަށް ބުނެ ކުއްޖާގެ މަންމަގެ ފަރާތުން ފާހަގަކުރި ކަންކަމީ، މި ނިންމުމުގެ 72 ވަނަ ނުކުތާގައި ފާހަގަކޮށްފައިވާ ކަންކަމުގެ އަލީގައި، މައްސަލައިގެ މައުޟޫއުގައި އެ ފަރާތަށް ފާހަގަކުރެވުނު، އަދި އެކަމާ ގުޅޭ ގޮތުން ބަހުސްކުރެވުނު ކަންކަން ކަމުގައިވާތީ، އެކަމުގެ މައްޗަށް، ވަކީލު އަމުރު މުރާޖަޢާކޮށް ނިންމުމުން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ފަނޑިޔާރުންގެ ގާނޫނުގެ 5 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) އަދި (ނ) ގެ (1) ވަނަ ނަންބަރާ ޚިލާފުވާކަމަށް ނުދެކެމެވެ.

މައްސަލަ ނިންމަން ފެންނަގޮތް

89. ފެމިލީ ކޯޓުގެ ނަންބަރު B4/2026/2 ވަކީލު އަމުރު މުރާޖަޢާކުރުމަށް އެދި ހުށަހެޅި ހުށަހެޅުމާއި ގުޅިގެން، އެ ކޯޓުން ނިންމި ނަންބަރު B4/2026/8 ވަކީލު އަމުރު މުރާޖަޢާކޮށް ނިންމި ނިންމުމުގައި، ވަކީލު އަމުރު ނެރުނުއިރު ކުއްޖާގެ ބައްޕަ ފަރާތް މާމަ ދިވެހިރާއްޖޭގައި ޤާނޫނާއި ޚިލާފަށް ދިރިއުޅުމުގެހުއްދަކަމަށްވީސާ، ކުއްޖާގެ ބައްޕަ ފަރާތް މާމައަށް foreigner widow visa ގައި ހުރި ފަރާތެއްކަމަށާއި، އެ ވިސާގެ މުއްދަތު ހަމަވާ ތާރީޚަކީ 08 ޖަނަވަރީ 2031 ކަން އިޤްރާރުވާއި އަދި އާއިލީ ތަރައްޤީއާ ބެހޭ ވުޒާރާގެ ޗައިލްޑް އެންޑް ފެމިލީ ޕްރޮޓެކްޝަން ސަރވިސްގެ ނަންބަރު 482-CFPS/146/2026/5 ސިޓީގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާތީ، ވަކީލު އަމުރު ނެރުނުއިރު ރިޢާޔަތްކުރި މި ހާލަތު ބަދަލުވެފައިވާކަމަށް ފެމިލީ ކޯޓުން ކަނޑައަޅާފައިވަނީ މި ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2019/HC-S-A/15 **ހުސައިން ހަމްދާން ވ. މުޙައްމަދު ޢިޔާދު** ގެ ޤަޟިއްޔާގައި ބަޔާންކުރާ ވަކީލު އަމުރު މުރާޖަޢާކުރުމުގެ އުޞޫލުގެ ތަރަހައިގެ ތެރެއިން ކަމުގައި ދެކެމެވެ.

90. ފެމިލީ ކޯޓުގެ ނަންބަރު B4/2026/2 ވަކީލު އަމުރުގައި ކުއްޖާގެ މަސްލަހަތު ވަޒަންކުރުމުގައި، ޗައިލްޑް އެންޑް ފެމިލީ ޕްރޮޓެކްޝަން ސަރވިސް އިން ހުށަހަޅާފައިވާ މުއްދަތުތަކަށް ބަލާފައި،

ކުއްޖާ ކުއްޖާގެ މަންމައާ ހަވާލުކުރުމަށް ޗައިލްޑް އެންޑް ފެމިލީ ޕްރޮޓެކްޝަން ސަރވިސްއިން މަސައްކަތްކުރާ ހާލަތުގައި، ކުއްޖާގެ ރައްކާތެރިކަމާއި މަސްލަހަތަށް މިހިނދަކަށް އެންމެ ރަނގަޅު ގޮތަކީ ޗައިލްޑް އެންޑް ފެމިލީ ޕްރޮޓެކްޝަން ސަރވިސްއިން ކުއްޖާގެ ހާލަތު ބަލައި މޮނިޓަރ ކުރެވުން މޮނިޓަރިންގެ ޕްރޮސެސްއެގެ ދަށުން ކުއްޖާ މޮނިޓަރ ކުރާ ގޮތަށް ކުއްޖާގެ މަންމައާ ހަވާލުކުރުމަކަށް ކޯޓުން ކަނޑައަޅާފައިވާތީ، މި ނިންމުމުގެ 83 ވަނަ ނުކުތާއާއި 84 ވަނަ ނުކުތާގައިވާ ފަދައިން ވަގުތީ އަމުރު މުޢާމަލާތުކުރުމުގައި ކުއްޖާގެ މަސްލަހަތާ ގުޅުވައިގެން ޗައިލްޑް އެންޑް ފެމިލީ ޕްރޮޓެކްޝަން ސަރވިސް އިން ތިރީގައިވާ މައުލޫމާތަށް ރިޢާޔަތްކުރެވިފައިވާކަމަށް ނުދެކެމެވެ. އަދި ވަގުތީ އަމުރު މުޢާމަލާތްކުރިއިރު ކުއްޖާގެ މަސްލަހަތާއި ގުޅުވައިގެން ނިންމުން ބިނާކޮށްފައިވާ އަސާސް އެކަށީގެންވާ ގޮތެއްގައި ބަޔާންކޮށްދީފައިވާކަމުގައި ނުދެކެމެވެ. މި ސަބަބަށްޓަކައި ފެމިލީ ކޯޓުގެ ނަންބަރު B4/2026/8 ވަގުތީ އަމުރު މުޢާމަލާތްކުރި ގޮތް ބާޠިލުކުރަން ކަނޑައަޅަން ފެންނައެވެ.

ފަނޑިޔާރު އަބްދުލްވާރިދު ހުސައިންގެ ރައުޔު

91. ފަނޑިޔާރު ހުޒައިފާ މުޙައްމަދުގެ ރައުޔަށް ތާއީދުކުރަމުންދާއިރު ތިރީގައި މި ބަޔާންކުރާ ކަންކަން ފާހަގަކުރަމެވެ.

92. ބަލަންޖެހޭ ނިސްބަތުގައި ފަހުގެ ހުއްޖަތް، މަޢުލޫމާތުން ހެކިބަސް ކަނޑައެޅުމާ އޮތްފަދައިން ވަގުތީ ރަޙްމަތު[22] ކަނޑައެޅުމުގައި އަދި ވަގުތީ ރަޙްމަތުގެ އަމުރު މުޢާމަލާތުކުރުމުގައި ވެސް ކޯޓުން އެންމެ ބޮޑު އަހަމިއްޔަތުކަން ދޭންޖެހޭ ކުއްޖާގެ އެންމެ މަޞްލަޙަތު ހިމާޔަތްކުރުމަށް ކަމުގައި

[22] ބަސްނަގާ ދެއް ވަގުތީ އަމުރަށް 'ވަގުތީ ބަސްނަގައިގެ އަމުރު' މިގޮތަށް، ޤާނޫނު ނަންބަރު 03/2012 (ދެވަނަ އިސްލާހު ހިމެނޭގޮތުގެ ޤާނޫނު)ގެ 31 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ) ގައި އިޝާރާތްކޮށްފައިވެއެވެ.

ވީހިނދު، ވަގުތީ ހަޟާނަތު މުޢާމަލާތުތަކުގައި ހާލަތު ބަދަލުވެގެންދާތީ ބެލުމުގައި ވެސް އެންމެ ބޮޑު ސަމާލުކަމެއް ދޭން ޖެހޭނީ ކުއްޖާގެ އެންމެ މަތީ މަސްލަހަތަށް އަންނަ ބަދަލުތަކުގެ މައްޗަށެވެ.

93. މި ގޮތުގެމަތިން ބަލާއިރު ހާލަތު ބަދަލުވުމަކީ، ކުއްޖާގެ ހާލަތަށް، ބޭނުންތަކަށް، ނުވަތަ މައިންބަފައިންގެ ކިބައިގައި ކުއްޖާގެ ބޭނުންތައް ފުއްދައިދިނުމަށް ހުރި ގާބިލުކަމަށް ބަދަލެއް އައިސްފައިވާއެއް، އެ ބަދަލަކީ ކުއްޖާއަށް އާދޭ ސަބަބުން މުހިންމު ގޮތެއްގައި ސީދާގޮތުން އަސަރުކުރާ ބަދަލަކަށްވެގެން. އެހެން، ހާލަތު ބަދަލުވުމެއް ކަމަށް ކޯޓުން ބަލައިގަންނަން ވާނީ، ކުއްޖާގެ އެންމެ މަތީ މަސްލަހަތަށް މުހިންމު ގޮތުން އަސަރު ކުރަނިވި ފަދަ ބޮޑު ބަދަލެއް ކުރިމަތިވެފައިވާކަން ސާބިތުކޮށްދިނުމުންނެވެ. މިކަން ސާބިތުކޮށްދިނުމުގެ ގާނޫނީ ބުރަ އުފުލަން ޖެހޭނީ ވަގުތީ ހަޟާނަތު ބަދަލުކުރަން އެދި ހުށަހަޅާ ފަރާތުންނެވެ.

94. ވަގުތީ ހަޟާނަތުގެ އަމުރު ބަދަލުކުރުމަށް ހުށަހެޅުމަކީ ކޯޓުން ނިންމައިވާ އަމުރާމެދު އިސްތިއުނާފީ ޝަރީޢަތެއް ހިނގާ މުރާޖަޢާއަކަށް ވެގެން ނުވާނެއެވެ. އެހެން، ވަގުތީ ހަޟާނަތުގެ އަމުރު ބަދަލުކުރުމުގެ މުރާޖަޢާ ވާން ޖެހޭނީ، ހާލަތު ނުވަތަ އަމުރަށް ސަބަބު ދަލީލު އަމުރުނެރުއްވުމުގައި ބެލިގެން އަމުރު ތަންފީޒުކުރާ ފަރާތުން ދިމާވާ ހާލަތާ ނުވަތަ ފުރަސަތާ މުޅިން އަލަށް ކަންކަމުގެ މައްޗަށް ބިނާކުރާ ކަމަކަށެވެ.

95. ކުއްޖާގެ ހަޟާނަތާ ގުޅޭ ގޮތުން އަދި އެއީ ވަގުތީ ހަޟާނަތުކަމުގައި ވިޔަސް، ކުޑަކުދިންގެ އެންމެ މަތީ މަސްލަހަތާ ގުޅިގެންވާ މި ޤާނޫނުގެ ކަންކަމުގައި، ނިމުމެއް ނެތް ސަރަހައްދަކަށް މަދު ނުކުރެވޭނެއިރު، ކޯޓުން ޝަރުޢީ އަމުރުތަކުގެ ގޮތުގެ ނަތީޖާތަކަށް ނިމުމެއްގެ މަސްލަހަތު ސަލާމަތުކުރުމަށްޓަކައި ކުއްޖާގެ ދިރިއުޅުމުގެ ހަމަޖެހުމާއި ނަފްސާނީ ހިމާޔަތަށް ދެވޭނެ ކަމެއް ކަށަވަރުކުރުމަށް ކަމެވެ. ވަގުތީ ހަޟާނަތުގެ އަމުރެއް ބަދަލުކުރުމަކީ ހަމަހަމަނުވާ ކޯޓުން ބާރު ބޭނުމަކީ ބަލައިގަނެ ގޮތް ކަމެއް ނޫނެވެ. އިންސާނީ

ހާލަތުގެ ހަޤީޤަތާ އަބަދުވެސް ބަދަލުވަމުން ދިއުންކަމުންވާތީވެ، ބަދަލުވާ ކޮންމެ ކަމަކުން ކޮޅެއްގެ އަމުރު ބަދަލުކުރަންޖެހޭ ކަމަށް ބަލަންފެށުމަކީ، ކުއްޖާގެ މުޅި ހާލަތު ވަޒަންކުރަން ޖެހޭނީ ނިމުމެއް ނުލާ ސަރުޙައްދެއްގެ މަތީގައެވެ.

96. ވަކި ހަޒާނަތުގެ އަމުރު ނެރުމުގައި ކޯޓުން ބަލަން ޖެހޭ މިންގަނޑުގެ މައްސަލަ ދިރާސާކޮށްކަން ކުއްޖާގެ އެންމެ މަޞްލަޙަތަށް އެންމެ ރަނގަޅުގޮތަކީ ގޮތް ކޯޓުން ކުރިން ކުރި ވަކި ހަޒާނަތުގެ އަމުރުގައި އެ ވަނީ ކަނޑައަޅައިދީފައެވެ. އެއީ، ކުއްޖާގެ ހަޒާނަތާބެހޭ މައްސަލައިގެ ތެރެއިން ކޯޓުން ހުކުމްކުރަންޖެހެން ކޯޓުން ކަނޑައަޅާ ޝަރުޠާ އެއްގޮތަށް މަންމައާއި ކުއްޖާ ހުރުމެވެ. މި ހާލަތުގައި ވަކި ހަޒާނަތުގެ އަމުރު ބަދަލުކުރަމުން ހުރަހަށާ މުޢާމަލާތު އަސާސީ ގޮތެއްގައި ބިނާވާން ޖެހޭނީ، މަންމައާ ކުއްޖާ ހަވާލުކުރާ ފަރާތް ކުއްޖާގެ އެންމެ މަޞްލަޙަތަށް ޢިނާޔަތް އަންނަނީ ކަމެއް ނުވަތަ ކޯޓުން ކުރަ ޝަރުޠާ ހިފެހެއްޓުން ފަދަ ކަމެއް ހިނގައިދާ ކަމުގެ މައްސަލައެވެ. އަދި މަންމަގެ ކިބައިން ކުއްޖާ ވަކިކޮށް ވަކި އެހެން މީހަކާ ކުއްޖާ ހަވާލުކުރުމުގައި ނުވަތަ އެހެން ހާލަތެއްކަމުގައި ކުއްޖާ ގެންދިއުމުގައި ކުއްޖާގެ އެންމެ މަޞްލަޙަތާ ގުޅިފައިވާ ހާއްސަ މުޢާމަލާތު ހޮވުމުގެ މައްސަލައެވެ.

97. ވަކި ހަޒާނަތު ކަނޑައެޅުއްވުމުގެ ކޯޓުން ދިރާސާތަކުގައި ކަމަކަށް އަދި ގޮތުން ބަދަލެއް އައުމަކީ ވަކި ހަޒާނަތު އަލުން ބަލައި އަލުން ކަނޑައަޅަން ޖެހޭކަމަށް އެކަށީގެންވާ ގާނޫނީ ސަބަބަކަށް ކޮންމެ ފަހަރަކު ވާކަށް ނުޖެހެއެވެ. އަދިހަމަ، ވަކި ހަޒާނަތު ބޭނުންވާ ފަރާތްތަކުގެ ދިރިއުޅުމުގެ ހާލަތުގައި އަންނަ ހުރި ކޮންމެ ބަދަލަކީ ވަކި ހަޒާނަތުގެ އަމުރު ބަދަލުކުރަން ޖެހޭ ގާއިމް ސަބަބަކަށް ވެސް ކޮންމެހެން ވާކަށް ނުޖެހެއެވެ. ކޯޓުން ބަލަން ޖެހޭނީ އަންނަ ބަދަލެއްގެ ސަބަބުން ކުއްޖާގެ އެންމެ މަޞްލަޙަތަށް މައްސަލަ ގޮތުން އަސަރު ކުރުމާ ޖެހޭގޮތަށް ބަދަލެއް ކުރިމަތިވެފައިވޭތޯއެވެ.

98. މާމަގެ ވިސާގެ ހާލަތު ބަލަހައްޓުމަކީ މާމަގެ ހާލަތަށް އަދި ހޯދާ ބަލަހައްޓާކަން ފެނޭނެއެވެ. އެކަމަކު އެކަމަކީ ކުއްޖާގެ އެންމެ މަތީ މަސްލަހަތަށް މުހިންމު ގޮތުން އަސަރުކުރަނިވި ޖަޒުބާތީ ބޮޑު ބަލަހައްޓަކަމާ ގޮތުގެ އިސްތިޤުރާރު ހަރުދަނާ ގާއިމުކުރުމަށް ބާރުއަޅާނެ ކަމެއް ނުފެނެއެވެ. ވަގުތީ ހަޟާނަތު ކަނޑައެޅުމުގައި ކޯޓުން ކުރިން ދިރާސާކޮށްދީފައިވާ ކަމެއް ބަލަހައްޓުމުން، މަންމަގެ ޒިންމާއިން ކުއްޖާ ވަކިކޮށް، ކުއްޖާ އެހެން ވަކި ހާލަތެއްކަން ބަލަހައްޓަމުންދާއިރު ހައްޤު، ކުއްޖާގެ އެންމެ މަތީ މަސްލަހަތާ ގުޅިފައިވާ ފޯރުކޮށްދެވޭ ކޯޓުގައި ބާރުވެރިކޮށްދިނުވާ ކަމެއް ނުފެނެއެވެ. ކޯޓުގެ އަމުރާ އެއްގޮތަށް ކުއްޖާ މަންމައާ ހަވާލުކޮށްފައި ނުވާ ހިނދު، ކޯޓުން ކަނޑައެޅި ގޮތް ތަންފީޒުކުރުމަށްފަހު ކުއްޖާގެ އެންމެ މަތީ މަސްލަހަތަށް އުނިކަމެއް އަދި ކަމުގެ މައްސަލަ ސަލާމަތާއި ކުރިމަތިވާން ހާލަތެއް ވެސް މި މައްސަލައިގައި އޮޅިފައި ނުވެއެވެ.

99. ވަގުތީ ހަޟާނަތު ކަނޑައެޅުމުގެ އެންމެ ބޮޑު މަޤްޞަދަކީ، މައުޟޫޢީ ހުކުމެއް ކަނޑައެޅެންދެން ކުއްޖާގެ އެންމެ މަތީ މަސްލަހަތު ބަލައިގަތުމަށް ހާލަތު ވަކި ގޮތަކަށް ހިފެހެއްޓުމެވެ. ވީމާ ގޮތުން ކުއްޖާ މަންމައާ ހަވާލުކުރަން ކޯޓުން އަމުރުކުރުމުން، ގާނޫނީ ގޮތުން ކުއްޖާގެ އަސްލު ހާލަތު ނުވަތަ 'ސްޓޭޓަސް ކޯ' 'ބިނާވީ' އެ އަމުރުގެ މައްޗަށެވެ. އެހެންކަމުން، 'ހާލަތު ބަލަހައްޓުން' މާނަކުރަން ޖެހޭނީ، އަމުރު ތަންފީޒުވެ، ކުއްޖާ މަންމައާ ހަވާލުކުރާ ހިސާބުން ފެށިގެން، ކުއްޖާގެ އެންމެ މަތީ މަސްލަހަތަށް މައުސޫލު ކުރެވިފައި ވަގުތީ ގޮތުގެ ހާލަތު ހިނގާކަމުގެ މައްޗަށެވެ. އަމުރު ތަންފީޒު ވެސް ނުކުރެވުނަސް، ނުވަތަ މަންމައާ ކުއްޖާ ހަވާލު ވެސް ނުކުރެވުނަސް، މާމަގެ ވިސާ ކަންތައް ހައްލުވެއްޖެކަމުގެ މައްޗަށް ވީމާ ހަޟާނަތުގެ އަމުރު މުރާޖަޢާ ކުރަން ހުށަހެޅުން ކޯޓުން ބަލައިގަނެގެން ވާން ކަމަކަށް ވެސް އަހަރުން ނުފެނެއެވެ. އަމުރު ތަންފީޒުނުކޮށް އަމުރު މުރާޖަޢާކުރަން ހުށަހެޅުމަކީ އުސޫލުގެ ގޮތުން ގާނޫނީ ގޮތުން ބަލައިގަނެވޭނެ ކަމެއް ނޫނެވެ. ސަބަބަކީ ހާލަތު ބަލަހައްޓަން ފުރުސަތު ނުވަތަ ބަލަހައްޓައިން އަހަރެން ފުޅާ ނުވާތީއެވެ.

100. އަންއްޓޫގެން، ވަގުތީ ހަޟާނަތުގެ އަމުރު މުރާޖަޢާ ކުރަން ހުށަހަޅާފައި ވަނީ ކޯޓުގެ އަމުރަށް ޢަމަލުކޮށް ކުއްޖާ މަންމައާ ހަވާލުކުރުމަށް ހުރިކަން އެނގެން އޮތީހިނދު، ކޯޓުގެ އަމުރަށް ގޮންޖެހުމަކަށްވެ 'ނުސާފު އަތަކައިގެން' (Clean Hands Doctrine) އަދާލަތަށް ހާޒިރުވިކަން ފެނޭ އެއީ ކޯޓުން ހިސާބު ދިޔާއަތްޕުކުރަން ޖެހޭނެ ކަމެކެވެ. އެހެނީ މި ފަދަ ކަންކަމަކީ ޝަރީޢަތުގެ ނިޒާމުގެ ބާރުން ނަހަމައިން ހިފުމަށް ޖާގަ ހުޅުވާން ކަންކަމަށް ވާތީއެވެ.

101. ވީމާ، ފުލިދޫ ކޯޓުގެ ނަންބަރު B4/2026/8 ވަގުތީ އަމުރު މުރާޖަޢާކުރި ގޮތް ބާޠިލުކަމަށް ކަނޑައަޅައިގެން އަރުވެން ވެސް ބާޠިލުކުރަމެވެ.

ފަރީޤުން އަބްދުލްޢަޒީޒު އިސްތިޢުނާފުގެ ޙައްޤު

102. ފަރީޤުން ރުޖޫޢީ މުރާޖަޢާކުރު އަދި ފަރީޤުން އަބްދުލްޢަޒީޒު ރުސްތުމުގެ ޙައްޤާއި އަމުރެން ބާޠިލު ކުރަމެވެ.

ޙުކުމް

ދެންފަހެ، އިސްވެ ބަޔާންކުރެވިދިޔަ ސަބަބުތަކަށް އެފަދައިން ހުރުމުން، ދެމިދީ ކޯޓުގެ ނަންބަރު B4/2026/8 (15 ޖެނުއަރީ 2026) "ވަގުތީ އަމުރު މުދާތަކާބެހޭ ގޮތް" ބާޠިލުކުރަން ކަނޑައަޅައި، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގައި މި މައްސަލަ ބެލި ފަނޑިޔާރުންގެ އިއްތިފާޤުން ޙުކުމްކޮށްފީމެވެ.

މިމައްސަލާ ބެލައި ޙުކުމް ކުރީ:

ފަނޑިޔާރު ޢަބްދުލްމާނިޢު ޙުސައިން ފަނޑިޔާރު ޙުޒައިފާ މުޙައްމަދު ފަނޑިޔާރު ޢަބްދުލްރަޙްމާނު އިބްރާހީމް

(ރިޔާސަތު)